

Examensarbete

Avancerad nivå, 15 högskolepoäng

**Grundlärarutbildningen med inriktning mot arbete i förskoleklass
och grundskolans årskurs 1–3.**

VT – 2019

Barnet har hundra språk, men berövas nittionio av dem?

- en kvalitativ studie om lärares tankar kring estetiska uttrycksformers möjligheter och begränsningar för språkutveckling.

Sallie Jönsson och Karin Åkesson

Sektionen för lärande och miljö

Författare

Sallie Jönsson och Karin Åkesson

Titel

Barnet har hundra språk, men berövas nittionio av dem? – en kvalitativ studie om lärares tankar kring estetiska uttrycksformer möjligheter och begränsningar för språkutveckling.

Handledare

Helén Persson

Examinator

Ola Svensson

Förord

Tillsammans har vi studerat tidigare forskning och valt ut relevanta referenser. Sallie har arbetat med formulering av referenser och Karin har arbetat med designen i studien. Vi har haft turen att vara geografiskt nära varandra vilket har utmynnat i ett väl fungerande samarbete, särskilt vid insamlingen av empiriskt material. Forskningsområdena och resultatet är omfattande. Ett ständigt pågående och gemensamt arbete har därför varit att möblera om i texten för att få en genomgående tydlig röd tråd. Vi har kunnat samarbeta väl då Sallie är väldigt driven och Karin är saklig, vilket har varit en förutsättning för att både kunna gasa och bromsa under processens gång.

Vi vill tacka våra deltagare för deras tid och engagemang. Vi vill slutligen tacka vår handledare Helén Persson som har hjälpt oss att ändra och välja färdriktning när det behövts.

Med förhoppning om trevlig läsning.

Bromölla/Sölvesborg 2019-05-20

Sammanfattning

Under våra praktiker har vi sett att lärares användning av estetiska uttrycksformer för att utveckla elevers språk har varierat. Det läggs idag, enligt oss, ofta fokus på individanpassad undervisning där varje elev ska ges förutsättningar att utvecklas. Lärandeprocessen är olika för varje individ och människan har en förmåga att uttrycka sig på olika sätt. Varje individ bör därför ha rätt att utveckla sitt språk via en uttrycksform som bäst förmedlar det individen vill uttrycka. Denna enskilda rätt är, enligt oss, viktig för att olika individer ska kunna samspela och utvecklas i gemenskap, både i skola och samhälle. Syftet med denna kvalitativa studie är därför att bidra med fördjupad kunskap kring sex verksamma lärares tankar om estetiska uttrycksformers möjligheter och begränsningar när det gäller att utveckla elevers svenska språk i grundskolans tidigare år. Studien har sin utgångspunkt i det sociokulturella perspektivet. Vi genomför semistrukturerade intervjuer med sex verksamma lärare i grundskolans tidigare år, ett metodval som låter deltagarna utveckla sina svar. Med utgångspunkt i vårt resultat visar studien att estetiska uttrycksformer på olika sätt kan möjliggöra utveckling av elevers svenska språk. Dess begränsningar ligger snarare i yttre faktorer så som tid och lärarens kompetens.

Nyckelord

Ett vidgat språkbegrepp, estetiska uttrycksformer, medierande redskap, meningsfullt, språkutveckling.

1. Inledning	5
1.1. Syfte.....	7
1.2. Frågeställning.....	7
1.3. Begreppsdefinition	8
1.3.1. Estetiska uttrycksformer	8
1.3.2. Språkutveckling	8
1.3.3. Ett vidgat språkbegrepp.....	8
2. Tidigare forskning	9
2.1. Språkutveckling.....	9
2.2. Estetiska uttrycksformer.....	9
2.3. Bild	11
2.4. Drama och dans.....	11
2.5. Musik.....	12
2.6. Språkutveckling och estetiska uttrycksformer	13
3. Teori.....	18
3.1. Medierande redskap	19
4. Metod	21
4.1. Deltagare och urval.....	21
4.2. Trovärdighet och tillförlitlighet	22
4.2.1. Generalisering	23
4.3. Etik	23
4.3.1. Informationskravet	24
4.3.2. Samtyckeskravet	24
4.3.3. Konfidentialitetskravet.....	24
4.3.4. Nyttjandekravet.....	25
5. Resultat	26

5.1. Elin och Emma på Enbärsskolan	26
5.1.1. Sammanfattning.....	30
5.2. Håkan på Hjortronskolan.....	30
5.2.1. Sammanfattning.....	34
5.3. Julia och Jasmin på Jordgubbsskolan	34
5.3.1. Sammanfattning.....	38
5.4. Klara på Krusbärsskolan	38
5.4.1. Sammanfattning.....	41
6. Analys.....	42
7. Diskussion	46
7.1. Bild	46
7.2. Dans.....	47
7.3. Drama	48
7.4. Musik.....	48
7.5. Estetiska uttrycksformers möjligheter	49
7.6. Estetiska uttrycksformers begränsningar	50
8. Referenser.....	52
8.1. Elektroniska källor	52
8.2. Litterära källor	53
9. Bilagor	56
9.1. Missivbrev	56
9.2. Intervjufrågor	57
9.3. Möjliga följdfrågor.....	58

1. Inledning

Denna studie har sin grund i svenskämnet, där verksamma lärares tankar kring estetiska uttrycksformers möjligheter och begränsningar för språkutveckling i grundskolans tidigare år kommer att belysas. I Skolverkets läroplan från 2011 (rev. 2017, s.6, 9) framhävs följande:

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper.

Eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. De ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolans verksamhet.

Citaten visar att varje elev ska ges möjlighet att utveckla sitt språk, i enlighet med dess individuella förutsättningar och behov. Kopplat till dessa citat är problemformuleringen för denna studie att varje individ bör ha rätt att utveckla sitt språk, via en uttrycksform som bäst förmedlar det individen vill uttrycka. Denna enskilda rätt är betydelsefull för att olika individer ska kunna samspela samt utvecklas i gemenskap, både i skola och samhälle. I citaten framhävs nämligen att elever ska ges möjlighet att uttrycka sig genom skilda uttrycksformer, vilket då, kopplat till denna studie kan vara bild, dans, drama och musik. Utgångspunkten för denna studie är därför att fördjupa oss i hur de estetiska uttrycksformerna kan möjliggöra och begränsa elevers språkutveckling.

I styrdokumentet ovan har ett vidgat språkbegrepp (se begreppsdefinition s. 8) lyfts fram. På ett liknande sätt belyser Liberg, C. (2007b) att människan är kommunikativ i en lärsituation och att en väsentlig förutsättning för grundskolans läroplan är att elever ska få erfara skilda uttryck och sinnesstämningar. Eleverna ska enligt Liberg, C. (2007b) ges möjlighet att förbättra och testa skilda uttrycksformer, erfara sinnestämningar och känslor. Musicerande, rytmik, dans, drama samt produktion i form, text och bild ska alla vara komponenter i skolans undervisning. Detta kan vidare benämnas som ett vidgat språkbegrepp. Det är, enligt Liberg, C. (2007b) fördelaktigt att som barn växa upp i en

språkrik omgivning för att begripa sin egen kontext samt samhällsutvecklingen. Därför betonas vikten av att skolan på möjliga skilda sätt inspirerar samt stöttar språkutvecklingen hos samtliga barn. Detta blir möjligt genom att skapa en nyanserad och språkrik lärmiljö, där hänsyn tas till elevers individuella behov för att kunna gynna samtliga elevers utveckling. Vidare menar Liberg, C. (2007b) att människan förbättrar skilda kunskaper och tankar styrt av de uttrycksmöjligheter vi får. Dagens samhälle ställer krav på att kunna uttrycka sig på skilda sätt, vilket en sådan lärmiljö lägger grunden för (Liberg, C. 2007b). Utifrån den lärmiljö som Liberg, C. (2007b) beskriver tolkar vi detta som att en elev kan uttrycka skilda kunskaper och tankar genom bilden, dansen, dramat, musiken samt det skrivna och talade språket. De olika uttrycksformerna ger på så vis olika möjligheter och begränsningar samt kompletterar varandra när det gäller elevers språkutveckling. I Skolverkets läroplan från 2011 (rev. 2017, s. 9) står det även att:

Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga.

Om vi utgår från att människan utvecklar sin kommunikativa förmåga i gemenskap med andra är språket även nära sammankopplat med individens identitetsutveckling. Därför är vidare varje elevs enskilda rätt till att utveckla sitt språk i enlighet med dess skilda förutsättningar och behov betydelsefull.

Under våra praktiker har vi sett att lärares användning av estetiska uttrycksformer för att utveckla elevers språk har varierat. En del lärare har exempelvis gestaltat sagor genom drama i syfte att utveckla språket medan andra lärare använt exempelvis bilden som ett komplement till skriftspråket. Det läggs idag, enligt oss, ofta fokus på individanpassad undervisning där varje elev ska ges förutsättningar att utvecklas. Lärandeprocessen är olika för varje individ och människan har en förmåga att uttrycka sig på olika sätt. Genom denna studie vill vi därför belysa verksamma lärares tankar om de estetiska uttrycksformernas möjligheter och begränsningar för att utveckla elevers språk. Det bör dock framhåvas att den tidigare forskning som vi funnit och belyser i kommande avsnitt representerar mer av estetiska uttrycksformers möjligheter än dess begränsningar. Därför finns det vidare en relevans för studiens syfte, eftersom förhoppningen är att den ska bidra med fördjupad kunskap kring verksamma lärares tankar om både möjligheter och

begränsningar när det gäller elevers språkutveckling. Med fortsatt fokus på elevers individuella lärande och utveckling ur ett utbildningsvetenskapligt perspektiv berättar Qvarsell, B. (2012) om ett projekt hon var delaktig i, *En skola för alla*. Det primära i projektet var att låta varje elev utgå från den uttrycksform som passade bäst för just den individen. Målet med projektet var att utveckla samt gynna elevers språkliga förmåga (Qvarsell, B. 2012). Utifrån denna beskrivning kan de estetiska uttrycksformerna fungera som alternativa vägar för att kommunicera. Estetiska uttrycksformer kan då möjliggöra skilda sätt för elever att uttrycka sig på för att vidare utveckla sitt språk.

Tidigare studier har gjorts på estetiska uttrycksformer i andra skolämnen samt på estetiska uttrycksformers användning i svenskundervisningen för årskurs 4. Det har även gjorts studier på lärares reflektioner om didaktiska val kring estetiska uttrycksformer i svenskundervisningen på gymnasienivå. Det finns också en studie om estetikens betydelse i förskola, ur både ett elev- och lärarperspektiv samt en studie om musikens språkutvecklande redskap i grundskolans tidigare år. Dahlbäck, K. (2017) har även skrivit en avhandling om svenskämnet's estetiska dimensioner. En av hennes frågeställningar är "Vilka uppfattningar ger lärare uttryck för när de uttalar sig om hinder och möjligheter för estetiska uttrycksformer i svenskundervisningen?". Däremot saknas en studie kring verksamma lärares tankar om flera skilda estetiska uttrycksformers möjligheter och begränsningar för att utveckla språket i grundskolans tidigare år. Vi är dock medvetna om att denna studie är omfattande eftersom de valda forskningsområdena och därav resultatet är omfattande.

1.1. Syfte

Syftet med vår studie är att bidra med fördjupad kunskap kring verksamma lärares tankar om estetiska uttrycksformers möjligheter och begränsningar när det gäller elevers språkutveckling i grundskolans tidigare år.

1.2. Frågeställning

Utifrån vår syftesformulering kommer vi att ställa följande frågor:

- Vilka möjligheter anser lärare att de estetiska uttrycksformerna har när det gäller elevers språkutveckling?
- Vilka begränsningar anser lärare att de estetiska uttrycksformerna har när det gäller elevers språkutveckling?

- Hur menar lärare att de använder sig utav estetiska uttrycksformer i sin undervisning?

1.3. Begreppsdefinition

I denna del definierar vi några av de begrepp som används i vår studie.

1.3.1. Estetiska uttrycksformer

I denna studie omfattar estetiska uttrycksformer bild, dans, drama och musik. Ordet estetik kommer ursprungligen från grekiskan och betyder i sin grund sinnesförnimmelse (Rasmusson, V. & Erberth, B. 2008).

1.3.2. Språkutveckling

I denna studie omfattar språkutveckling en social anpassning in i språket innefattar att människan är kapabel att aktivt delta och så småningom kan tillföra egna tillskott i olika kontexter (Liberg, C. 2007b).

1.3.3. Ett vidgat språkbegrepp

Ett vidgat språkbegrepp innefattar i denna studie olika sorters språk, både verbala och icke verbala, så som bildspråket, talspråket, skriftspråket, rörelsens-, dansens- och musikens språk (Liberg, C. 2007a).

2. Tidigare forskning

Här presenteras den tidigare forskning vi funnit om språkutveckling och de estetiska uttrycksformerna. De estetiska uttrycksformerna kommer även belysas var för sig och avslutningsvis sammanfattar vi den forskning som förenar språkutveckling med de estetiska uttrycksformerna. Vi har funnit mer om de estetiska uttrycksformernas möjligheter för språkutvecklingen, detta är anledningen till att det tilldelats ett större utrymme än dess begränsningar.

2.1. Språkutveckling

Här följer inledningsvis en redogörelse för vad tidigare forskning menar att språkutveckling innebär samt hur språket kan utvecklas. På vilket sätt och vad vi lär oss har, enligt Gibbons, P. (2012) sin utgångspunkt i vilka vi socialiserat oss med (Gibbons, P. 2012). På ett liknande sätt menar Liberg, C. (2007b) att det är i samspel med andra individer som mening skapas, ett socialt händelseförlopp i ett socialt sammanhang. Varje unik kontext skapar mening genom tidigare erfarenheter. För att få en meningsskapande värld framhäver Liberg, C. (2007b) vidare att vi då språkar med andra individer vilket leder till att vi förstår den värld som omger oss och varandra. Människan är på så sätt både medskapare, bärare samt omskapare av kommunikationen i olika levnadskontexter (Liberg, C. 2007b). Utifrån detta perspektiv kan barnets språkutveckling sättas i ett pedagogiskt sammanhang. Genom att en elev får socialisera sig och kommunicera med andra blir eleven allt mer kompetent att delta i sociala sammanhang. En lärare kan exempelvis berätta om årstiden sommar, varpå en elev kan koppla ordet sommar till sig själv och vidare bidra till samtalet genom att berätta att den fyller år på sommaren. I dessa sociala sammanhang blir eleven på så sätt både en medskapare och nyskapare av språket. Det är därför relevant att belysa vad tidigare forskning säger om just barnets språkutveckling. Barnet kan enligt Liberg, C. (2007b) också ses som en nyskapare av språket. Små barn kan redan på ett tidigt stadie bruka språket på flera skilda sätt genom att exempelvis beskriva och berätta eftersom det lilla barnet ofta talar om sådant som ligger nära barnets eget jag, där barnet dessutom ofta är huvudperson (Liberg, C. 2007b).

2.2. Estetiska uttrycksformer

Här framhävs vad en estetisk uttrycksform kan vara samt vad detta kan innebära för människans förmåga att uttrycka sig. En utmärkande egenskap för människan är, enligt

Lindstrand, F. & Selander, S. (2009) att hon är en formskapande individ. Människans fallenhet för att skapa form och att delge skilda uttryck både åt sådant som existerar men också åt fantasin är betydelsefull (Lindstrand, F. & Selander, S. 2009). En annan viktig aspekt belyser Kupferberg, F. (2009) då han menar att det sedvanliga i en pedagogisk kontext är att formen ofta är förutbestämd och att elever blir tvungna att förmedla sina upplevelser via den. I verkligheten garanterar detta ingen äkthet i konsten. En konstnär har nämligen möjlighet att använda sig av en uttrycksform som lämpar sig bäst för det de vill förmedla (Kupferberg, F. 2009). För att konkretisera detta i en pedagogisk lärsituation kan en elev föredra att skriva framför att tala medan en annan elev föredrar att rita en bild framför att skriva. Detta kan då resultera i att elevers språkutveckling hämmas eftersom den förutbestämda formen kanske inte är den som eleven bäst uttrycker sig genom. Om vi återkopplar till barnet som kunde bidra med egna tillskott i samtalet kring ordet ”sommar” och berättade om sin födelsedag, (se s. 9) skulle då barnet även kunna rita sitt födelsedagskalas i en bild för att förmedla detta.

Formens betydelse lyfts även fram av Aulin-Gråhamn, L. & Thavenius, J. (2003), som belyser att skilda uttrycksformer erbjuder skilda möjligheter som inte kan ersättas. Upplevelser samt sinnesstämningar är enligt Aulin-Gråhamn, L. & Thavenius, J. (2003) också kunskaper som behöver mötas och arbetas med. Estetiken möjliggör att detta kan sammanstrålas med annan kunskap. Vikten av att elever men även lärare får möjlighet att uppleva skilda uttrycksformer är därför centralt då de inte kan bytas ut (Aulin-Gråhamn, L. & Thavenius, J. 2003). På ett liknande sätt beskriver Selander, S. (2008) att de skilda redskapen ger människan skilda förutsättningar vad gäller förmedlingen av dess nya kunskaper. Människan förmedlar sin förståelse genom att visa hur den förstår något, vilket kan förmedlas exempelvis via både teater, text, tal och bild (Selander, S. 2008). För att konkretisera detta ytterligare lär sig exempelvis ett barn oftast att uttala ordet bil med hjälp av en bild, innan barnet kan läsa eller skriva ordbilden. På så vis kan skilda uttryck bidra med skilda möjligheter vad gäller inlevelse och förståelse. Vad gäller skilda uttryck säger även Lindstrand, F. och Selander, S. (2009, s. 13):

Vi kan också tala om estetik som en aspekt av kunskapens multimodala gestaltning, vilket hjälper oss att förstå att olika uttryck så att säga bär på olika möjligheter av förståelse och inlevelse.

Formens betydelse framhävs som relevant för det innehåll som kommuniceras, därför kan detta vidare sammankopplas med tanken om att skilda uttrycksformer kan erbjuda skilda möjligheter och begränsningar för människans förmåga att uttrycka sig. Kopplat till estetiska uttrycksformers funktioner beskriver Qvarsell, B. (2012, s. 63) det estetiska på följande sätt:

Det estetiska handlar om det som berör, det som engagerar, och vad detta kan röra sig om beror på från vilket perspektiv detta kreativa granskas och uppfattas.

2.3. Bild

Ur ett historiskt perspektiv berättar Säljö, R. (2014a) att bilden var det inledande steget för människans möjlighet att kommunicera. Förenklat innebär det vidare att all skrift härstammar ur bilden. Han nämner vidare att det inte finns några läs- och skrivsvårigheter i en bild. Enligt Säljö, R. (2014a) bär dock yttrandet *En bild säger mer än tusen ord* på en tyngd som kan belysa de begränsningar som bilden har som uttrycksform. Vidare förklarar Säljö, R. (2014a) att den retoriska funktionen i det människan vill uttrycka inte får samma effekt genom bilden. En bild försvårar nämligen möjligheten att ge den snäva synvinkel vi ibland eftersträvar att förmedla (Säljö, R. 2014a). Bilden har nu lyfts fram som ett alternativt kommunikationsmedel, med både begränsningar och möjligheter för individen. Det sociala sammanhanget har betydelse för bildens funktion, enligt Liberg, C. (2007b) som säger att bilden, i jämförelse med leken har liknande möjligheter. Bilden kan utveckla den enskilda eleven samt dess sociala förmåga eftersom elever både kan producera bilder enskilt och tillsammans med andra. Tal-och skriftspråk kan exempelvis förklara en plats men inte avbilda den. En viktig aspekt vad gäller bildskapande menar Liberg, C. (2007b) är att det kan ses som en identitetslek, där eleven genom sina upplevelser, förhoppningar samt sin motivation får möjlighet att uttrycka sig fantasifullt och kreativt till andra och sig själv. Bildspråket fungerar till stor del över hela världen utan att innebörden ändras, det ses därför som ett speciellt språk genom vilket samtliga individer kan formulera sig (Liberg, C. 2007b).

2.4. Drama och dans

Vi har valt att sammanföra drama och dans då båda uttrycksformerna innefattar kroppsrörelser och gester, vilka utifrån vår tolkning är identifierande för dem båda.

Undersökningar har, enligt Rasmusson, V. & Erberth, B. (2008) pekat på att människans känslor till 80% förmedlas genom dess kroppsspråk, där de resterande 20% förmedlas genom ord. Kroppsspråket innefattar människans gester, miner, rörelser, tonläge men även beröring (Rasmusson, V. & Erberth, B. 2008). Människans utveckling av motorik och rörelse är enligt Uddén, B. (2004) en viktig faktor för språkutveckling. Människan föds med förmågan att besvara en rörlig impuls genom rörelse och ljud, vilket är en förutsättning för dess kommunikativa förmåga (Uddén, B. 2004). I överensstämmelse med Uddén, B. (2004) menar Rasmusson, V. & Erberth, B. (2008) att en viktig del av just drama är att människan lär sig att nyttja sin kropp genom att gestikulera med den och röra på sig för att kommunicera. Det är ett sätt för människan att förmedla sina känslor. Ett sammanfattande mål för drama tycks, enligt Rasmusson, V. & Erberth, B. (2008) vara att barnets personlighet ska utvecklas. Korta dramapass kan utmynna i utveckling av barnets förmåga att få kunskap om sig själv, via kontakt med sina sinnesstämningar eller genom att barnet lever sig in i ett sammanhang. Barnet utvecklar alltså inte bara sin kreativitet utan även sin förmåga att uttrycka sig. Detta sker genom att barnen övar på att arbeta tillsammans, göra olika ställningstagande samt kommunicera (Rasmusson, V. & Erberth, B. 2008). Kopplat till barnets identitetsutveckling nämner Lindö, R. (2002) sitt sagoprojekt, där dramat genererade en viktig del i att bygga upp individens självförtroende samt gruppens gemenskap, specifikt hos de elever med en läs-och skrivutveckling som var försenad. Det var då på flera sätt fördelaktigt att låta eleverna själva välja språklig gestaltning (Lindö, R. 2002). Enligt Liberg, C. (2007b) kan meningsskapande genom dans beskrivas som att ett intresse väcks, eftersom eleverna får möjlighet att använda lämpliga verktyg kopplat till språkets former. Barn som får använda och skapa erfarenheter via dansen övar på att kommunicera och att förmedla genom dansen (Liberg, C. 2007b).

2.5. Musik

Enligt Jederlund, U. (2002) används musik, titt som tätt av lärare för att starta en lektion. Anledningen till detta är att det har upplevts som att dialoger och olika former av meningsutbyte efteråt fungerar bättre. Den kommunikation som följer efter musikens toner stärks på så vis, då den musikaliska erfarenheten bidrar med ett innehåll hos varje individ som går att kommunicera kring (Jederlund, U. 2002). Ur ytterligare ett perspektiv beskriver Paquette, K. R. & Rieg, S. A. (2008) att en sång kan användas för att lära elever om kunskaper i språket, exempelvis uttal, ordförråd, rytm och meningsmönster. En sång, så som "Blinka lilla stjärna" kan även hjälpa elever att förstå att ord kan rimma utan att

de ser likadana ut (Paquette, K. R. & Rieg, S. A. 2008). Lekar om rytm samt betoningar i språket kan, enligt Liberg, C. (2007b) inbringa nya innebörder åt bekanta begrepp och ord. Visor och sånger, där melodins rytm liknar den naturliga rytmen i det talade språket, kan vara användbart när människan i skilda åldrar lär sig ett språk. Språklekar öppnar upp för reflektion kring språkliga former, vilket även kan benämnas som en språklig medvetenhet (Liberg, C. 2007b). På ett liknande sätt belyser Uddén, B. (2004) att lekar som innefattar rytmik och sång kan resultera i att barn förbättrar sin språkliga förmåga i takt med att motoriken samt rösten utvecklas. En annan viktig aspekt för just barns språkutveckling framhäver Uddén, B. (2004, sida 12) "Och innan hon kan läsa måste hon lära sig allt genom att lyssna till och imitera sin omgivning." (Uddén, B. 2004). Slutligen nämner Liberg, C. (2007b) att språkutveckling kan ske genom att människan imiterar, om det även innefattar ett uppfattande och funderande hos individen (Liberg, C. 2007b).

2.6. Språkutveckling och estetiska uttrycksformer

Avslutningsvis presenterar vi nu den tidigare forskning där språkutveckling förenas med de estetiska uttrycksformerna. Enligt Qvarsell, B. (1988) är språket något större än endast tal och text. Det innefattar även musik, bild och drama, det vill säga allt som kan uttrycka erfarenheter för att delge åsikter, tankar samt känslor mellan individer (Qvarsell, B. 1988). Vidare lyfter Lindö, R. (2002) ytterligare ett perspektiv, att barn från andra delar av världen kan få hjälp till förståelse och samhörighet genom bildens, kroppens samt musikens språk (Lindö, R. 2002). På ett liknande sätt beskriver Sæter, M. (2014, s. 90) språkets betydelse såhär:

Språkets betydelse ligger som sagt inte bara i vad som sägs, utan också i hur det sägs. Detta hänger nära ihop med språkets musikaliska sida och kroppsspråk. Det musikaliska och det gestikulerande framhäver eller förändrar ordens betydelse.

Vår tolkning är att språket är mer än endast ett verbalt språk och kan förmedlas på olika sätt. Förmedlingen kan då ske via estetiska uttrycksformer. I linje med ovanstående citat belyser Uddén, B. (2004) att barn lär sig både kroppsligt och muntligt, därför bör de få möjlighet att utveckla sitt språk med hjälp av olika sinnen (Uddén, B. 2004). Enligt Andersson, C. (2009) är behovet av att berätta det som gör människan markant olik från andra arter, eftersom människan även gestaltar genom bilder, tecken, symboler och uttryck (Andersson, C. 2009). Människans berättande har vi, kopplat till denna studie,

vidare tolkat som en del av människans språk. Estetiska uttrycksformer kan ses som något som kan omge människans skilda sociala verksamheter, där gemenskapen som tidigare nämnts, får betydelse för språkutvecklingen. De kommunikativa praktikerna omges, enligt Selander, S. (2009) av estetiska uttrycksformer. Estetiska uttrycksformer kan beskrivas som en form av upplevelser i en kommunikativ samhörighet (Selander, S. 2009).

De estetiska uttrycksformerna kan, enligt Thavenius, J (2005) beskrivas och användas för att utveckla elevernas språk. Ur en synvinkel menar Thavenius, J. (2005) att om estetiken ses som något socialt skulle dess uttrycksformer kunna berika elevers lärande men även göra det mer meningsfullt. Estetiken kan fungera som en ögonöppnare för skolan i skilda samtal. Ett formspråk i ständig utveckling är vidare ett passande begrepp för att beskriva estetiken (Thavenius, J. 2005). De estetiska uttrycksformerna kan då påverka elevers sociala förmåga, vilket kan ses som meningsskapande (se s.9) för att utveckla språket. I sin avhandling beskriver Aulin-Gråhamn, L. & Thavenius, J. (2003) vidare att människans tankar om språk har en betydande roll för hur elevers språkutveckling stötts i samtliga uttrycksformer. Med koppling till estetiska uttrycksformer har språkbegreppet ibland brukats impulsivt. Följande säger Aulin-Gråhamn, L. & Thavenius, J. (2003, sida 145): “[...] ett barn har 100 språk – men berövas 99 [...]”. Detta uttryck innebär, enligt Aulin-Gråhamn, L. & Thavenius, J. (2003) att barnen har kreativitet och tillgång till olika uttrycksformer. När barnen sedan placeras i dagens pedagogiska kontexter berövas de makt och språk då fokus tenderar att vara skriftspråket. Dock framhävs det att inget barn föds med något språk som sedan förstörs i kulturmötet men de har från födseln en förmåga att utveckla språk. Denna potential förvaltas oftast sparsamt av skolan. Utifrån denna beskrivning av språket menar Aulin-Gråhamn, L. & Thavenius, J. (2003) att detta innebär att människan brukar både rörelser, bilder, bokstäver, ljud och tecken av olika karaktär. När människan får möjlighet att bruka samt kombinera flera skilda uttrycksformer för att förmedla ställningstagande och känslor kan det beskrivas som en kulturell yttrandefrihet (Aulin-Gråhamn, L. & Thavenius, J. 2003). Betydelsen av dessa olika perspektiv beskriver Thavenius, J. (2005 nr. 11, s. 19) på följande sätt:

[...] Ska kunskaperna och lärandet vidgas över de gängse gränserna måste det ske i sammanhang som tillåter olika perspektiv och uttrycksformer och som inspirerar till meningsutbyten. [...] Konsten och den konstnärliga friheten kunde vara en hjälp att förändra skolan.

Den skulle kunna vara en demokratisk offentlighet med en egen reell yttrandefrihet.

Citatet visar att de estetiska uttrycksformerna kan hjälpa elever att uttrycka skilda perspektiv, uttrycksformerna kan på så vis förändra skolan eftersom alla elever får möjlighet att höras och utveckla sitt språk. Detta är i linje med formens betydelse (se s. 10), som framhävts relevant för vad som kommuniceras. Enligt Kempe, A-L. & West, T. (2010) blir även lärarens val av uttrycksformer blir viktiga för vad som fångar elevers intresse men även meningen som förmedlas genom de skilda valen. Dessa val bidrar till att elever får skilda erfarenheter som på olika sätt möjliggör lärande och meningsskapande (Kempe, A-L. & West, T. 2010). De olika uttrycksformerna kan utifrån denna beskrivning inte ersättas eftersom de möjliggör olika innehåll. Enligt Karlsson Häikiö, T. (2012) finns det dock ytterligare ett perspektiv, nämligen att det hos lärare, som inte har behörighet för estetiska ämnen kan förekomma en tvekan kring hur estetiska uttrycksformer kan tillämpas i undervisningen. Trots detta, hävdar Karlsson Häikiö, T. (2012) att estetiska uttrycksformer kan bidra med nya metoder när det gäller att arbeta språkutvecklande (Karlsson Häikiö, T. 2012). Även Knutes, H. (2012) menar att det finns skilda arbetssätt att använda i undervisningen, valet av arbetssätt beror på vilka kunskaper som ska uppnås (Knutes, H. 2012).

När det då gäller att finna den optimala uttrycksformen för det som ska förmedlas beskriver Uddén, B. (2004) att en konstnär söker efter det uttryckssätt som bäst förmedlar dennes tankar men att det är enklare för den logiska människan att förstå konstnärens tankar i ett poetiskt formulerat språk än i exempelvis ett dans- eller musikverk. Sådana verk blir nämligen utan uttalade känslor (Uddén, B. 2004). Även om människan då söker en optimal uttrycksform kan det vara en begränsning för människan när det gäller de estetiska uttrycksformernas möjligheter att utveckla språket. Detta konkretiseras ytterligare av Säljö, R. (2014a) som förklarar att det är besvärligt att kommunicera utan någon form av symboler. Det kan gälla en abstrakt känsla så som längtan eller vanliga språkuttryck som "idag" vilka är svåra att förmedla genom exempelvis en bild. Det är på så vis inte tillräckligt för människan att framställa en bild av sin omvärld (Säljö, R. 2014a). Det kan ses som en motsättning till det som nämnts ovan (se s. 11), att bilden, till skillnad från det verbala språket ger människan möjlighet att exempelvis avbilda en plats. Människan har dock enligt Säljö, R. (2014a) ett behov av att tydliggöra och förmedla sin förståelse samt sina kunskaper för att engagera. Alltså är människan en argumenterande

varelse, vilket då kan vara svårt att uttrycka genom en bild (Säljö, R. 2014a). Enligt Thavenius, J. (2005) släpper konsten dock, i jämförelse med exempelvis vetenskapen fram det oklara, inkonsekventa och flertydiga i de kunskaper människan har. I konsten finns utrymme för engagemang, sinnesstämningar, motsättningar och det personliga. Istället för att argumentera uttrycker konsten det konkreta och visar (Thavenius, J. 2005). Ur en synvinkel kan detta ses som att det abstrakta är svårare att förmedla via estetiska uttrycksformer, vilket då kan begränsa språkutvecklingen eftersom det kan försvåra människans förmåga att vara argumenterande. Ur en annan synvinkel framhävs det istället att estetiska uttrycksformer låter det personliga ta plats och gör det otydliga tydligt genom att istället för att argumentera visa det konkreta. På detta sätt kan estetiska uttrycksformer erbjuda möjligheter för språkutvecklingen eftersom människan får möjlighet att förmedla konkreta ting genom att förtydliga sådant som kan vara svårt eller för personligt att uttrycka i ord.

Enligt Liberg, C. (2007a) stödjer sig skilda uttrycksformer på varandra och interagerar i ett ständigt samspel. Det som musiceras kan människan skapa rörelser till, det som musicerats kan någon ha producerat genom skrift, vilket även möjliggör att människan kan läsa och vidare föra en dialog eller uttrycka sig om detta genom en bild. Samtliga yttranden förhåller sig på så vis till varandra och är i ständig samklang (Liberg, C. 2007a). Utifrån denna beskrivning kan skilda uttrycksformer erbjuda skilda möjligheter och begränsningar för människans språkutveckling. De estetiska uttrycksformerna kan även interagera med varandra och bidra med olika aspekter samt kompensera varandra i det människan förmedlar. Ett barn kan exempelvis berätta en saga med hjälp av både skriven text och ritade bilder. På samma sätt kan en sång framföras, genom att ord har skrivits ner som sedan får en melodi, vilken barnet även kan röra sig till.

Utifrån det Liberg, C. (2007a) lyft ovan kan det vara problematiskt för människan att uttrycka något till andra om den inte har hjälp av olika uttrycksformer. Ett exempel på ett sådant samspel kan vara världskartan, där texten samspelar med bilden. Även Selander, S. (2009) säger att en representation innehållande både bild och text kan förmedla människans världsbild. Båda delarna bär på information som de ändå kan uttrycka på olika sätt (Selander, S. 2009). På ett liknande sätt beskriver Aulin-Gråhamn, L. & Thavenius, J. (2003) att en kombination av uttryckssätt för att förmedla något även kan förstärka budskapet. Människan kan exempelvis försöka tydliggöra något med ord, samtidigt som en bild kan beskriva det som försökts förklaras och i det ögonblicket, kan

budskapet bli begripligt. Uttrycksformerna bidrar på så vis med skilda aspekter av samma sak enligt Aulin-Gråhamn, L. & Thavenius, J. (2003). Poängen med att uttrycka något via bilder, musik, ord och rörelser är att finna sammanhang och mening. Människan strävar på så vis efter att få förståelse för sig själv, för att bli förstådd eller för att distansera sig. Fortsättningsvis säger Aulin-Gråhamn, L. & Thavenius, J. (2003) att människan medverkar och försöker inverka genom att höras, exempelvis "Jag ska berätta" eller "Jag ritar en bild så att du kan förstå vad jag menar." Att göra något förståeligt kan därför innebära att människan skapar mening (Aulin-Gråhamn, L. & Thavenius, J. 2003). På så sätt kan de estetiska uttrycksformerna på olika sätt förtydliga meningen av något och göra budskapet tydligare. Den meningsskapande människan, som både är en medskapare och nyskapare av språket (se s. 9) överensstämmer med det Liberg, C. (2007a) förklarar. Musik, drama, bild och dans är nämligen exempel på kommunikation som skapar mening. Att skapa mening är enligt forskare alltid medierat. Det vill säga att meningsskapande möjliggörs via olika språkliga kanaler och uttrycksformer. För att kunna uttrycka oss i varierande sociala kontexter beskriver Liberg, C. (2007a) att människan använder skilda redskap och sinnen. Människan läser, samtalar, hör, ser, skriver, smakar, känner lukt och agerar. Ett vidgat språkbegrepp innefattar ur detta breda perspektiv olika sorters språk, både verbala och icke verbala, så som bildspråket, talspråket, skriftspråket, rörelsens-, dansens- och musikens språk (Liberg, C. 2007a).

3. Teori

Denna studie tar stöd i det sociokulturella perspektivet, vilket kommer att redogöras för här nedan, kopplat till studiens syfte och frågeställningar. Valet av teori motiveras utifrån att det kommer att tillföra viktiga aspekter i denna studie med fokus på språkutveckling. Enligt Säljö, R. (2014b) lägger det sociokulturella perspektivet vikt vid det sociala samspelet samt att människan lär sig i en gemenskap. Språket kan vidare te sig på två olika sätt, både inom individen och mellan individer (Säljö, R. 2014b). Detta kan, kopplat till denna studie vara en förutsättning för att även uttrycka sig genom en estetisk uttrycksform. Människan kan välja en uttrycksform både för att förstå sig själv men även för att förtydliga ett budskap så att andra kan förstå. Ur ett sociokulturellt perspektiv beskriver Säljö, R. (2014b) att språket ses som ett viktigt redskap för att förmedla någonting. Tillgången på skilda medierande system som kompletterar varandra framhävs. Människan kan exempelvis yttra sig med hjälp av en bild på samma gång som hon samtalar om den. Språket ska därför ses som ett teckensystem i ständig förändring i samspel med flera olika uttrycksformer (Säljö, R. 2014b). Även Karlsson Häikiö, T. (2012) framhäver att människan brukar skilda redskap när den kommunicerar och samspelar med omgivningen, vilket vidare kan definieras som mediering. Andra språkformer har, likt tal- och skriftspråket också egna "alfabet" som människan behöver kunna hantera. Dessa skilda former, menar Karlsson Häikiö, T. (2012), kan bidra till barnets utveckling av kunskaper då barnet övar på att uttrycka sig på skilda sätt med hjälp av skilda verktyg. Barnet förbättrar sin kommunikativa förmåga genom att lära sig hantera dessa skilda verktyg, vilket kan innefatta både språk och tecken samt mer konkreta ting som exempelvis en pensel (Karlsson Häikiö, T. 2012).

Utifrån det sociokulturella perspektivet kan språkutveckling ske och samspela via olika uttrycksformer. Talat och skrivet språk, bild samt andra teckensystem är enligt Säljö, R. (2014b), utifrån en sociokulturell tradition, beroende av varandra. Systemen bidrar med olika möjligheter för människan att mediera världen. Det finns vidare inte någon osämja mellan språklig kommunikation och olika former av kroppsspråk, dessa samspelar istället när människan samtalar (Säljö, R. 2014b). Vidare säger Säljö, R. (2014a, s. 80):

Men om vårt intresse är att förstå hur människor fungerar och lär i sociala praktiker, hur hon utvecklar verksamheter och tar del av dem,

kan vi inte bortse från att vi gör våra erfarenheter med hjälp av medierande redskap.

Citatet visar att medierande redskap inte kan bortses från, vilket då även kan vara estetiska uttrycksformer så som bild, dans, drama och musik. Därför kommer denna studie att ta stöd i detta teoretiska begrepp. Nedan konkretiseras vad medierande redskap kan innebära.

3.1. Medierande redskap

Medierande redskap framhävs av Säljö, R. (2014b) som bland annat språkliga redskap vilka kan beskrivas som ett flexibelt teckensystem, där människan kan fördjupa sig och förstå världen. Människan tar alltså hjälp av både språkliga och kulturella redskap för att förstå världen. I en kulturell samhörighet förbättras de språkliga redskapen. Ett kulturellt redskap innefattar dels intellektuella redskap som exempelvis skriften eller alfabetet men kan även vara ett fysiskt material så som ett papper. Ett kulturellt redskap kan då exempelvis vara en teckning (Säljö, R, 2014b). I linje med Säljö, R. (2014b) förklarar Kempe, A-L. & West, T. (2010) funktionella redskap som skilda teckensystem. Teckensystem, som exempelvis gester eller röster kan förmedla skilda meddelande för att på olika sätt, bidra till människans möjlighet att skapa mening och kommunicera. Vidare lyfter Kempe, A-L. & West, T. (2010) att dessa teckensystem stärks i samklang med människans sociala samt fysiska omvärld. Bland dessa räknas även ljud, musik samt noter så väl som skrift- och talspråket. Enligt Kempe, A-L. & West, T. (2010) kan olika system samspela, eftersom de olika systemen som används när människan kommunicerar bidrar med olika sorters mening. På så vis menar Kempe, A-L. & West, T. (2010) att det finns flera redskap utöver språket men att språksystemet har varit i fokus på grund av att det ter sig mer precist än andra system (Kempe, A-L. & West, T. 2010). Olika teckensystem kan ses som medierande redskap vilka kompletterar varandra och bidrar till människans förmåga att kommunicera och socialisera sig med andra.

Enligt Säljö, R. (2014a) har människan en unik förmåga att vara meningsskapande genom språket. Språket hjälper människan att spara både kollektivets och individens kunskaper samt förståelse. Människans verbala språk kommer på så vis alltid ha en dominerande position, där andra former av kommunikation blir komplement (Säljö, R. 2014a). Detta är i enlighet med det Vygotskij, L. S. (2001) framhäver, att det finns behov av ett språk i varje nytt socialt sammanhang. Även barnets språkutveckling är beroende av det språk

med bestående betydelser som omgivningen förmedlar, menar Vygotskij, L. S. (2001). Barnets egen handlingskraft styrs på så sätt in i ett givet fack. En vuxen kan genom kommunikation med barnet styra barnets språkutveckling (Vygotskij, L. S. 2001).

Det är vidare relevant att avslutningsvis konkretisera varför språket då kan ses som ett unikt medierande redskap. I sin förklaring av språket berättar Säljö, R. (2014a) att människans förmåga att kommunicera och interagera i vardagliga sammanhang har hela tiden varit och kommer så även förbli, den primära lärmiljön för människan. På så sätt formas människan till en sociokulturell individ. När människan uttrycker något är det, enligt Säljö, R. (2014a) ofta hämtat från någon annan, därför är språket även ett kollektivt hjälpmedel. En grupp av individer kan genom samarbete klara av sådant som den enskilda individen har svårt att klara av på egen hand. Detta ses vidare som ett motiv till varför språket utvecklades från första början, som det unika medierande redskap det är (Säljö, R. 2014a). Det sociala sammanhanget samt gemenskapen med andra människor går inte att bortse från när det gäller människans förmåga att använda och utveckla sitt språk via olika medierande redskap. Det är avslutningsvis i linje med nedanstående citat där Säljö, R. (2014a, s. 250) menar följande:

Och det är också just i interaktion mellan människor som kunskaper och färdigheter får liv. Möjligtvis är det den enda tes som håller oavsett vilka redskap människan utvecklar.

4. Metod

I detta avsnitt redogör vi för vår metod och val av material. Med utgångspunkt i studiens teoretiska tolkningsram, genomför vi semistrukturerade intervjuer med sex verksamma lärare i årskurs F-3. Motiveringen för valet av metod är att vi genom dessa intervjuer genererar fördjupad kunskap om verksamma lärares tankar kring estetiska uttrycksformers möjligheter och begränsningar för elevers språkutveckling. Genom intervjuerna ger vi lärarna utrymme att berika studien med utvecklande svar.

En intervju är enligt Denscombe, M. (2018) användbar om forskaren vill belysa känslor, åsikter, erfarenheter och uppfattningar där syftet är att förstå deltagarnas perspektiv på djupet. Vid semistrukturerade intervjuer utgår forskaren från färdigställda öppna frågor där deltagarens utvecklande svar är i fokus. Vidare framhävs att forskaren ska vara flexibel när det gäller ordningsföljden för frågorna samt låta deltagaren utveckla sina svar (Denscombe, M. 2018). Semistrukturerade intervjuer ger enligt Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2015) ett djupare svar. De säger även att det inte på förhand finns några formulerade svarsalternativ och att vi som forskare har mindre inverkan på hur deltagaren svarar samt uppfattar frågorna (Christoffersen, L. & Johannessen, A. 2015). Vid intervjutillfällena använder vi oss utav fasta frågor som samtliga deltagare svarar på (se bilaga s. 57). Ibland använder vi oss även utav följdfrågor (se bilaga s. 58) i syfte att utveckla lärarnas svar. Vi reflekterar över att det ibland är problematiskt att analysera lärares tankar vid denna typ av intervjuer. Det som vi syftar på i våra frågor är kanske inte alls det som deltagarna svarar på vid intervjun. Våra följdfrågor är därför ett sätt för oss att utveckla deltagarnas svar om dessa avviker från det frågan syftar till.

4.1. Deltagare och urval

Här följer en beskrivning av studiens deltagare och urval. Samtliga deltagare är från skolor i vårt geografiska närområde, vilket är ett bekvämlighetsurval. Enligt Denscombe, M. (2018) är det rimligt att forskare på grund av exempelvis tidsbrist väljer de alternativ som är fördelaktiga för studien, vilket kan benämnas som ett bekvämlighetsurval (Denscombe, M. 2018). De lärare som deltar i vår studie är behöriga för undervisning i svenskämnet och har varierad erfarenhet av arbete med estetiska uttrycksformer i syfte att utveckla elevers svenska språk. I studien tillfrågar vi både lärare som vi är bekanta med men också lärare som vi inte är bekanta med. Dessutom har vi båda valt ut deltagare

som för den ena av oss, är okända. Trots begränsat antal deltagare har vi därför en variation i lärarnas svar. Vi har vidare en variationsbredd bland våra deltagare, i både ålder och antal år som verksam lärare. Vi är medvetna om att deltagarna i studien är få och att detta resultat därför inte kan generaliseras, vi väljer dock att genomföra få men väl utförda intervjuer för att nå kvalitet före kvantitet. Samtliga deltagare har blivit tilldelade anonyma namn, kopplat till den skola de arbetar på. Även skolorna har fått anonyma namn. Det som förenar våra deltagare med respektive skola är första bokstaven i namnet, exempelvis Klara på Krusbärsskolan.

Vår första deltagare väljer vi att kalla för Emma. Hon är 44 år gammal och har arbetat som lärare i 11 år, av dessa har hon varit verksam lågstadielärare i 6 år. Emma arbetar på Enbärsskolan. Även vår andra deltagare, som vi kallar för Elin arbetar på Enbärsskolan. Hon är 65 år gammal och har arbetat som lågstadielärare i 44 år. Vår tredje deltagare väljer vi att kalla för Håkan. Han är 25 år gammal och har arbetat som lågstadielärare i 2 år. Håkan arbetar just nu på Hjortronsskolan. Vår fjärde deltagare benämner vi som Jasmin. Hon är 37 år gammal och har arbetat som lärare i 16 år och som lågstadielärare i 14 år. Jasmin arbetar på Jordgubbsskolan, tillsammans med vår femte deltagare som vi kallar för Julia. Hon är 45 år gammal och har arbetat som lärare i 13 år, varav 5 år som lågstadielärare. Vår sjätte och sista deltagare väljer vi att kalla för Klara. Hon är 34 år gammal och har arbetat som lågstadielärare i 8 år, Klara arbetar på Krusbärsskolan.

4.2. Trovärdighet och tillförlitlighet

Enligt Denscombe, M. (2018) är det problematiskt att erhålla struktur vid semistrukturerade intervjuer eftersom det materialet som samlats in kan influeras av andra deltagande individer samt av sammanhanget där en intervju äger rum (Denscombe, M. 2018). Detta kan påverka tillförlitligheten i vår studie, då deltagaren kan ge de svar som individen tror att vi förväntar oss. Vad gäller trovärdigheten för vår studie väljer vi att genomföra intervjuer ansikte mot ansikte. Enligt Denscombe, M (2018) kan en direkt kommunikation medföra att det insamlade materialets betydelse och korrekthet kan granskas. Däremot poängteras det även att det som människan väljer att uttrycka står inte automatiskt i synonym till dess handlingar (Denscombe, M. 2018).

Under våra semistrukturerade intervjuer använder vi oss utav ett frågeformulär med några fasta frågor samt möjliga följdfrågor, som vi utgår från och har som stöd. Enligt Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2015) bör forskarens val av öppna frågor även

innebära att deltagarna i undersökningen får samma frågor, vilket även underlättar för forskare i ett senare skede när svaren ska jämföras. Detta kan vara en fördel eftersom alla deltagare och intervjusituationer är olika (Christoffersen, L. & Johannessen, A. 2015). "God praxis" nämns av Denscombe, M. (2018), där bland annat ljudinspelning lyfts som ett hjälpmedel vid intervjutillfällen ansikte mot ansikte som ett komplement till forskarnas anteckningar. Det är vidare betydelsefullt att välja ut en lugn plats för intervjun för att undvika störningsmoment (Denscombe, M. 2018). Vi spelar in intervjuerna, som fungerar som ett minnesstöd. Vi närvarar båda två vid samtliga intervjuer, vilket gör att vi kan komplettera varandra. En av oss ställer frågor till deltagarna under intervjuerna. Den andra sufflerar genom att ställa följdfrågor, anteckna detaljer och annan relevant information. När möjlighet finns, väljer deltagarna en avskild och lugn plats för intervjun för att undvika störningsmoment. I anslutning till varje intervjutillfälle går vi systematiskt igenom intervjun med fokus på att identifiera de möjligheter och begränsningar som deltagaren lyfter fram. Vi försöker även att urskilja hur läraren menar att den använder de estetiska uttrycksformerna. Enligt Ejvegård, R. (2009) är det fördelaktigt att göra minnesanteckningar direkt efter en intervju, eftersom vi minns allt mindre ju längre tiden går (Ejvegård, R. 2009). En aspekt som Denscombe, M (2018) lyfter fram som betydelsefull är att intervjuernas struktur ska stämma överens med syftet för studien samt att sufflering och att identifiera värdefulla detaljer kan vara gynnsamt vid semistrukturerade intervjuer (Denscombe, M. 2018). Deltagarna får möjlighet att fritt svara på våra frågor samt utveckla sina svar. Vi respekterar därför deltagaren vi intervjuar genom att låta individen tala till punkt och är lyhörda för dennes känslor.

4.2.1. Generalisering

Vi är medvetna om att vårt resultat inte går att generalisera. Vi kan inte uttala oss om att resultatet gäller för samtliga lärare som är verksamma i grundskolans tidigare år, eftersom studien baseras på sex verksamma lärare i vårt geografiska närområde.

4.3. Etik

Här följer en redogörelse för de etiska överväganden som är utgångspunkt för denna studie. En studie ska enligt Ejvegård, R. (2009) innehålla uppgifter vilka är sanna och riktiga. Som författare till en studie så måste man kontrollera all den fakta som presenteras i arbetet (Ejvegård, R. 2009).

4.3.1. Informationskravet

Medverkan i en studie är frivillig, vilket ska klargöras och det material som inkommer ska brukas endast i studiens forskningssyfte. Deltagarna bör även upplysas om vart resultatet kommer publiceras, vilket kan göras både skriftligt och muntligt, innan en intervju inleds (Vetenskapsrådet, 2018b). Genom ett missivbrev (se bilaga s.63) ger vi våra deltagare information om att intervjun är frivillig och att deras medverkan endast används i denna studie.

4.3.2. Samtyckeskravet

Forskare bär tillsammans med sin handledare, det etiska ansvaret för studien. Det är viktigt att deltagarna har möjlighet att avbryta när som helst under intervjun (Vetenskapsrådet, 2018a). Deltagarna får genom missivbrevet kontaktuppgifter till både oss och vår handledare, för att de ska ha möjlighet att ta kontakt vid behov. Deltagarnas samtycke ska inhämtas av forskare och deltagarna äger enskild rätt att styra över sin medverkan. En inställd medverkan ska inte orsaka negativa konsekvenser för en deltagare, en deltagare kan även välja att ställa in en intervju när den pågår. Dock betyder detta inte att forskaren måste radera redan insamlat material kopplat till den specifika deltagaren även om denna typ av önskan från deltagaren bör beaktas. Forskaren har möjlighet att stärka deltagaren i att fortsätta sitt deltagande, även om det i slutändan är deltagaren själv som tar beslut kring detta (Vetenskapsrådet, 2018b). Deltagarna i denna studie blir, genom missivbrevet och vid intervjutillfällena informerade om att de när som helst kan avbryta sin medverkan.

4.3.3. Konfidentialitetskravet

Alla som är delaktiga i ett forskningsprojekt där personuppgifter förekommer bör skriva under ett avtal där tystnadsplikt utlovas. Enskilda deltagare ska inte utsättas för en risk att bli igenkända av utomstående, därför ska denna typ av uppgifter förvaras samt formuleras på ett säkert sätt. Detta betyder att utomstående ska vara utan möjlighet att nå dessa uppgifter, därför är det viktigt att forskare noga behandlar de detaljer som på något sätt kan avslöja en identitet (Vetenskapsrådet, 2018b). Samtliga deltagare i denna studie är avidentifierade, vilket de också får information om i missivbrevet och vid intervjutillfällena. Vi värnar även om våra deltagare genom att noga arbeta med de formuleringar som förekommer i denna studie.

4.3.4. Nyttjandekravet

Personuppgifter som samlats in ska enbart användas i forskningssyfte och inte för andra ändamål. Uppgifterna kan i enskilda fall lånas ut till andra forskare där det som utlovas är i enlighet med vad de tidigare forskare som, från början samlat in materialet utlovat (Vetenskapsrådet, 2018b). Vårt forskningsresultat lånas inte ut till andra studier och deltagarnas personuppgifter används enbart i denna studie.

5. Resultat

Här redogör vi för vårt resultat. Vi väljer att presentera intervjuerna utefter den skola deltagarna arbetar på för att ytterligare kategorisera resultatet. Deltagarnas svar gällande både estetiska uttrycksformers möjligheter och begränsningar redovisas tillsammans, eftersom det är problematiskt att skilja dessa åt. Vår tredje frågeställning nämns i deltagarnas tankar gällande möjligheter och begränsningar. Efter varje skolas resultat finns en kort sammanfattning av deltagarnas svar.

5.1. Elin och Emma på Enbärsskolan

Emma säger att språkutveckling och estetiska uttrycksformer samspelar, hon nämner exempelvis musik och drama som kan gynna läs- och skrivutvecklingen när eleverna får sjunga eller spela teater samt lära sig repliker. Emma säger att en estetisk uttrycksform, så som drama är användbart för att både öppna upp och avsluta ett arbetsområde.

Vi ser ju de här barnen som i många fall, när det gäller att redovisa sina kunskaper, är hämmade. En del barn är det. Men när man tar till de estetiska ämnena så är det ofta de barnen som kommer fram. Det är en helt annan sida man ser hos eleverna då. Hoppas man över de ämnena så kan man få en väldigt ensidig sida av eleven.

-Elin, lärare på Enbärsskolan.

Elin och Emma menar båda att språket kan utvecklas med hjälp av de estetiska uttrycksformerna eftersom eleverna kan släppa loss på ett annat sätt. Vidare menar Emma att eleverna känner sig säkrare i sin roll.

Elin anser att man kan använda de estetiska uttrycksformerna för att stötta en elev, exempelvis vid drama om man som lärare inte styr eleven för mycket. Eleverna får använda sin fantasi och leva sig in i en roll. Elin menar att elevernas språk kan utvecklas när de får använda sina egna ord. Emma menar att estetiska uttrycksformer är särskilt gynnsamma för andraspråkselever, eftersom de exempelvis kan ta till bilden när deras muntliga språk inte räcker till. Vidare nämner Emma att ett av kunskapskraven i bild är att eleven ska kunna skapa bilder och texter som samspelar. Hon menar att bilden kan hjälpa eleverna att tala och berätta om vad de ritat, att de kan utgå från bilden och sedan även forma en text till den. Emma säger att man som lärare inte alltid tänker på att

eleverna använder bilden som utgångspunkt för sitt talade språk men att eleverna på så sätt blir bra på att berätta. Hon förklarar att detta är språkutvecklande och att det är bra att sätta ord på det man gör.

Emma säger att hon använder bild och musik mest, eftersom dessa ingår i läroplanen. Hon menar att de därför måste beröras, oavsett om läraren vill eller ej. Hon säger sedan att drama inte är ett ämne i läroplanen, hon tror att det är därför som hon använder det mindre. Enligt Emma hör dansen snarare till idrotten. Vad gäller bildens möjligheter för språkutveckling lyfter även Elin fram läroplanen där det står att eleverna ska kunna göra en text till en bild. Hon förklarar att om en elev är stark i just bilden och tycker det är roligt, kan det underlätta det kommande skrivandet.

Man kan börja i bilden. Sen är det bra att de har någon mottagare som lyssnar på det, att berätta det för, som inte är involverad i det. Någon utomstående så att det blir betydelsefullt för dem. På så sätt blir det meningsfullt.

-Elin, lärare på Enbärsskolan.

Vad gäller dansen säger Elin att hon inte kan svara på om dans gynnar språkutvecklingen, eftersom hon inte ser någon koppling däremellan. Elin anser att dansen berörs främst på idrotten.

Jag är ju dansare så jag borde ha bra svar. Man kan ju uttrycka känslor med dans. Och det är klart man kan sätta ord på känslor, om det är glädje eller sorg... men det har jag inte funderat på.

-Emma, lärare Enbärsskolan.

Emma anser vidare att drama har möjligheter att utveckla elevers språk. Hon lyfter att de använt handdockor och spelat in när dockorna pratar med varandra, hon menar att det blir en utvecklande dialog mellan eleverna. Även Elin berättar att eleverna har kunnat gömma sig bakom en roll när de klär ut sig eller arbetar med handdockor. Elin säger: "Det är inte jag som gör detta, det är någon annan. Så vågar man mer." – Elin, lärare på Enbärsskolan. Elin belyser även att det kan vara väldigt utvecklande att arbeta med musik. De arbetar med melodier och texter som eleverna tycker om och lär sig med hjälp av sånger. Emma menar att användning av de estetiska uttrycksformerna gör det tydligare för alla

elever. Emma berättar att hennes elever ibland gör egna sånger och att hon har tagit hjälp av musikskolan för att arbeta språkutvecklande genom musiken. Med hjälp av musikskolan har eleverna klappat stavelser, gått i takt och haft en trumma som rytm när de arbetat med stavelser, rim och ramsor. Elin lyfter fram att hon, i temaarbeten försöker få in de estetiska uttrycksformerna och koppla dessa till arbetet. Elin berättar att de arbetar med olika lärstilar och lär ut på olika sätt för att nå alla elever, hon menar att alla elever då tar till sig på något sätt, exempelvis genom att känna samt röra på sig. Hon lyfter dock tiden som en begränsning.

Och det är hela tiden ett avvägande hur mycket det får lov att ta ifrån det andra. När de väl får börja pyssla och bygga så kan det ta hur lång tid som helst. Då är det ett avvägande ifall det får ta så mycket tid av det andra.

-Elin, lärare på Enbärsskolan.

Emma förklarar att alla val man gör som lärare måste i slutändan bero på vilket som utvecklar eleverna mest. Hon nämner exempelvis drama och rekvisitaarbete som tar mycket tid, tid som måste plockas från något annat. Emma nämner att det är tidskrävande, att exempelvis ett manus tar lång tid att skriva och att man inte kan dramatisera allt man går igenom i skolan. Emma säger att det hade varit enklare att använda olika uttrycksformer om det fanns ett färdigt pedagogiskt material att använda men hon säger också att det inte blir lika roligt. Emma menar dock att det ändå hade varit skönt om det fanns en färdig grundtanke gällande exempelvis en teater, utan att ta udden ur barnens egna fantasi. Emma menar att man som lärare gör metodiska val utefter vilka estetiska uttrycksformer som ändå ska beröras. De används för att förstärka elevens kunskaper. Hon lyfter fram arbetet med vårblommorna, att det kan bli enklare för eleverna att lära och befästa sina kunskaper om de får måla en blomma med tillhörande begrepp. Bilden förtydligar då fakta. Elin förklarar att estetiska uttrycksformer kan användas för att förtydliga olika budskap. Även Emma menar att estetiska uttrycksformer kan förtydliga ett budskap och att de kan synliggöra vad eleverna har förstått. Hon nämner även att det muntliga språket och texter är en stor bit av språkutvecklingen. Emma säger att hon inför varje arbetsområde tittar i läroplanen för att se vilka bitar som kan plockas in från olika uttrycksformer. Hon använder begreppet upptäckare, ett sätt att väcka intresse i början och i slutet av ett arbetsområde eller en lektion. Emma säger: ”Men, nej jag tycker mer

man börjar med det för att väcka intresse. Man måste ha en upptäckare i allt man gör, exempelvis inför ett helt tema.” – Emma, lärare på Enbärsskolan.

Elin nämner att det estetiska inte får ta över. Hon menar att även de andra traditionella språkutvecklande delarna behövs. Hon säger att delarna ska komplettera varandra för bästa resultat, vilket innebär att man som lärare inte kan tro att man bara ska använda de estetiska uttrycksformerna för att lära eleverna allt möjligt. Både Elin och Emma tror att lärarens bekvämlighet, erfarenheter och kunskaper av de olika estetiska uttrycksformerna kan påverka hur man som lärare använder dem. Elin lyfter fram tryggheten och gemenskapen i klassrummet. Elin anser att en trygg gemenskap är det viktigaste för att elever ska lära sig någonting. Hon menar vidare att om eleverna är trygga i klassrummet, utvecklas språket. Är eleverna vana vid dans samt vågar dansa för och med varandra så skapar det trygghet. På så vis menar hon att även dansen kan vara ett verktyg för att utveckla elevers språk. Elin har dock svårt att uttrycka sig gällande just dansen, hon nämner att hon främst använder det som rörelsepaus. Vidare säger Elin att man måste arbeta med alla de andra sätten också för att få ett tryggt klassrumsklimat, att eleverna kan växa om de är trygga tillsammans. Även Emma berättar att dansen främst används som rörelsepaus i undervisningen. Hon kan vidare inte nämna något specifikt kring när en estetisk uttrycksform är svårt att använda. Emma förklarar sedan att det kan vara problematiskt att använda en uttrycksform om eleverna eftersträvar perfektion eller säger “jag kan inte rita”. Dessa elever tycker då inte att den tänkta uppgiften blir rolig. Perfektionisten kan låsa sig och inte komma någonstans i uppgiften och då missa hela upplevelsen och processen. Vidare säger Emma: ”Men så är det med allt. Vissa älskar att klippa och pyssla, vissa älskar att skriva.” – Emma, lärare på Enbärsskolan.

Slutligen förklarar Elin att hon inte kan uttrycka sig om dansen, hon har varken möjligheten, tiden eller platsen för att arbeta med dans. Även Emma säger att hon inte arbetar mycket med dans men att hon i läsinlärningen använder sig utav ett material där dans ingår, eleverna sjunger sånger och gör danser till varje bokstav. Varken Emma eller Elin tror att bilden kan begränsa språkutvecklingen. Emma tror inte att drama kan begränsa, hon tror mer att det utvecklar elevernas språk. Det handlar mycket om det individuella intresset. Eleverna som skulle kunna bli begränsade är, enligt Emma, de elever som är väldigt blyga eller hellre uttrycker sig i skrift. Elin nämner att en begränsning vad gäller drama kan vara om läraren styr vad eleven ska säga. Hon tror inte heller att musiken kan begränsa elevernas språkutveckling. Hon anser att eleverna istället

utvecklar språket när de sjunger, eftersom hon då får förklara flera ord för sina elever som de inte är bekanta med sedan tidigare.

5.1.1. Sammanfattning

Elin och Emma anser att estetiska uttrycksformer kan gynna elevers språkutveckling och använder sig utav dem i sin undervisning. Estetiska uttrycksformer är, enligt dem, ett sätt att förtydliga ett budskap. Både Elin och Emma anser att bild, musik och drama kan möjliggöra språkutveckling. Både Emma och Elin menar att särskilt bilden och skriften samspelar. Både Emma och Elin funderar inför varje tema över hur de kan få in de estetiska uttrycksformerna i arbetet. Emma säger även att hon använder estetiska uttrycksformer för att väcka intresse hos eleverna och att elevernas individuella intresse har betydelse. Elin menar istället att barn lär sig på olika sätt och att olika lärstilar därför behövs. Arbetet måste, enligt Elin vara meningsfullt och roligt.

De båda tror att lärarens erfarenhet, bekvämlighet och kunskaper påverkar användandet. Emma ser att bilden kan begränsa de elever som strävar efter perfektion i bildarbetet. Hon nämner även att elever, som är väldigt blyga eller hellre uttrycker sig i skrift kan vara en begränsning för drama. Elin menar snarare att en begränsning vad gäller drama kan vara om läraren styr vad eleven ska säga, hon anser att eleverna ska få utveckla ett manus med sina egna ord. Elin och Emma har svårt att se kopplingen mellan dans och språkutveckling och använder främst dansen som rörelsepaus. Emma kan dock se att språket kan utvecklas med hjälp av dans vid exempelvis bokstavsinläringen. Elin anser istället att hon har för lite tid, plats och begränsad möjlighet för att kunna uttala sig om dansens koppling till språkutveckling. Elin förklarar dock att elever som är trygga i dansen kanske även kan utveckla sitt språk därigenom. Även Emma belyser att arbete med estetiska uttrycksformer är tidskrävande.

5.2. Håkan på Hjortronskolan

Håkan menar att estetiska uttrycksformer kan bidra till att lärandet sker omedvetet. Håkan förklarar att eleverna har roligt och på ett lustfyllt sätt lär sig genom estetiska uttrycksformer. Han anser att det finns möjligheter för de estetiska uttrycksformerna att möjliggöra språkutveckling men att estetiskt lärande är brett. Han menar att det är svårt att veta vad som passar för just hans elever och vad han kan se effekt av. Håkan lyfter även att det kan vara tidskrävande om man inte lyckas med användandet av de estetiska

uttrycksformerna på en gång. Han säger dock att det för vissa elever kan vara något roligt som stärker deras lärande.

Håkan säger att han inte läst något estetiskt under sin utbildning, vilket har gjort att han inte använder de andra uttrycksformerna på samma sätt som bilden. Han anser att det är lätt att använda bilden samt att det finns bra mallar och metoder att tillgå. Håkan menar att det kräver kompetens för att arbeta med teater, dans och musik, så att det används på rätt sätt. Håkan lyfter att bilden är en vanligt förekommande estetisk uttrycksform för att ge eleverna ytterligare förståelse eller för att förtydliga budskap exempelvis i skrift. Han betonar att bilden kompletterar och samspelar med skriftspråket genom att förtydliga på olika sätt. Håkan berättar vidare att det exempelvis kan vara ett arbete med berättelseskrivande, där eleverna får utgå från bilderna som de sedan ska skriva om i kronologisk ordning. Vidare betonar han vikten av att elevers fantasi, vid denna typ av uppgifter, inte hämmas. Håkan poängterar att bilderna används som ett verktyg för att stötta och hjälpa eleverna vid en uppgift. Håkan säger: ”Där märker man att vissa skriver mer ordagrant vad som händer på bilden, medan vissa kunde läsa “mellan raderna” och se mellan bilderna, så det var ett stöd.” – Håkan, lärare Hjortronskolan. Vidare menar han att om man använder en bild som eleverna skriver en text eller berättelse till så förtydligar bilden texten. Han säger även att det är svårt att se elevernas språkutveckling men att det, genom bilden är lättare för eleverna att få fram någon form av språk. Håkan förklarar att om eleven får se en bild av Blekinge så förtydligar kartan fakta i texten. Genom att se kartan kan eleven istället för att läsa, se att Sölvesborg ligger 8 mil från Karlskrona. Håkan nämner att det blir abstrakt för en nioåring att tänka: “Där är Sölvesborg och 8 mil öster ut, där är Karlskrona”. Vidare menar Håkan att små barn redan i bilderböckerna ser att bild och ord hör samman. De bygger, enligt honom upp en bank av saker för att veta hur något ser ut. Om barnen vet hur en bil ser ut, kan de sedan använda denna kunskap för att även göra egna fantasifulla bilar. Håkan använder bilden för att stödja språket och benämner det som just bildstöd. Han har även använt bilden för att skapa ett intresse, för att eleverna ska ha något att prata om. Håkan förklarar att bilden har varit utgångspunkt för att utveckla språket.

När det gäller dansen säger Håkan att han inte testat att använda dans, förutom som rörelsepaus. Rörelsepauserna stärker lärandet, för att eleverna får ny energi men samtidigt ser han ingen direkt koppling till just språkutveckling. Vad gäller dramats möjligheter för språkutveckling berättar Håkan om när hans elever använde handdockor. Det blev

meningsfullt, eftersom eleverna vågade tala inför klassen. Håkan förklarar att elevernas muntliga presentationer hade kunnat hämmas annars, om de själva inte vågar tala inför klassen. Istället är det dockorna som hamnar i centrum, vilket gör att Håkan ändå ser att han kan bedöma eleverna i ett muntligt framträdande. Håkan säger: ”Det måste vara meningsfullt för eleverna, det kan inte bara vara en kul grej, utan man måste se något.” – Håkan, lärare på Hjortronskolan. Han menar att eleverna växer och vågar när de får vara en karaktär istället för att allt fokus läggs på dem som individer. Detta leder även till att eleverna utvecklas. Slutligen nämner han att det handlar om vad som ska bedömas eller synliggöras, det är en utveckling i att våga tala inför klassen men det är också en utveckling i vad de säger, om mottagarna kan förstå det som eleven talar om. Håkan säger att det är centralt för individen att muntligt göra sig förstådd och att det handlar om att andra ska förstå budskapet.

Håkan nämner att han inte är vidare musikalisk. Han lyfter dock att de arbetat med rim och ramsor, bland annat i grammatiken. Han säger att det kanske inte är musik men att det ändå finns lite melodi i ramsan. Vidare menar Håkan att elever som har svårare för att läsa ofta har enklare att komma ihåg en låt framför en vanlig text. Håkan betonar att det blir ett annorlunda sätt att lära sig på, istället för att läsa en text rakt upp och ner. Kanske eleven gör ett framträdande, vilket blir både roligare samt annorlunda. Han säger vidare att arbete med estetiska uttrycksformer är väldigt individanpassat, vilket Håkan ser som en begränsning. En elev kan älska arbetet med musik, medan en annan inte gör det. Håkan menar då att detta därför skulle kunna resultera i att det inte sker någon språkutveckling hos den sistnämnda eleven.

Det beror på klassen, eleverna och eleven vad de tycker om. Även om man jobbar med det estetiska måste man tänka på att vissa tycker om att sitta med datorn, papper och penna, sin bok för att läsa rätt upp och ner.

-Håkan, lärare på Hjortronskolan.

Håkan säger att syftet alltid ska vara ämneskunskaperna och kunskapskraven men att det estetiska kan användas som en rolig metod för att nå målen. Vidare menar Håkan att man inte kan utgå från de estetiska uttrycksformerna, utan snarare behöver se över hur de kan kopplas samman med språkutvecklingen. Han säger att de estetiska uttrycksformerna inte ska användas för mycket, eftersom det kan ta bort det charmen och det roliga. Håkan menar att man inte ska tjata ut de estetiska uttrycksformerna. Enligt Håkan kan det vara

problematiskt att använda estetiska uttrycksformer då det är beroende av lärarens egen kompetens och att läraren ifråga måste vara tillräckligt insatt i en uttrycksform för att kunna använda den. Han menar att en lärare måste reflektera över om den har tillräcklig kompetens för att exempelvis använda musiken för att kunna utveckla elevernas språk. Annars kan det hämma språkutvecklingen och inte resultera i den utveckling som läraren förutspått. Håkan säger att han använder det estetiska för att göra något konkret. Han menar att saker blir konkreta exempelvis med hjälp av bilder. Han har svårt att se när en estetisk uttrycksform kan hämma eleverna. Estetiska uttrycksformer är, enligt Håkan, ett metodiskt val, ett verktyg för att till exempel förtydliga en text. Håkan menar vidare att bildens begränsning kan vara att den hämmar fantasin hos eleverna, exempelvis vid berättelseskapande om de bara skriver eller berättar om det som syns på bilden. För vissa elever blir det ingen röd tråd i sagans övergångar.

Hade jag gjort på ett annat sätt hade de skrivit mer runt omkring. Det kanske blir för tydligt eller för konkret för eleverna, det tar bort lite av... att använda bild kan ta bort själva estetiken i skrivandet, att fantasin tas bort när man använder bild.

-Håkan, lärare på Hjortronskolan.

Håkan lämnar ingen ytterligare kommentar till dansens begränsning eftersom han inte ser några kopplingar mellan dans och språkutveckling. Vad gäller drama lyfter han tidsåtgången som ytterligare en möjlig begränsning. Håkan menar att drama kräver mycket av eleverna, de ska träna på ett manus, förstå vad det handlar om och förmedla händelseförloppet konkret till mottagaren. Håkan anser att det är ett steg längre än bilden, eftersom eleverna behöver tolka, förstå och sedan förmedla detta med hjälp av teater. Det kan vara väldigt givande men tar mycket tid, därför menar Håkan att drama kanske inte kan användas hela tiden utan mer när tiden finns. Sedan menar han att eleverna själva måste ha viljan och engagemanget, annars kan det hämma eleverna och språkutvecklingen uteblir. Han säger dock att det visserligen är så med de flesta saker man gör. Håkan säger: "Eleverna måste vilja göra det och se det som något positivt och kul, ser de det som något negativt blir hela uppgiften negativ." – Håkan, lärare på Hjortronskolan. Vad gäller musiken ser Håkan en begränsning vad gäller arbete med bland annat låttexter. Han menar att eleverna kanske memorerar en låttext, uttalet blir bättre men ordförståelsen kan gå förlorad. Han förklarar att det då är lärarens ansvar att även gå igenom ordens enskilda betydelse så att även förståelsen finns där, i kombination

med uttalet. Håkan tror att om läraren exempelvis är kunnig i musik så har läraren enklare för att använda det.

Håkan säger att det pedagogiska material som finns är mer anpassat till att han som lärare kan använda instrument. Håkan menar att han mest stött på bilden, både under sin utbildning, på praktiker och nu i arbetslivet. Han säger att hans erfarenheter är en viktig del. Han är van vid att se och arbeta med bilden. Håkan menar att lärares begränsade erfarenheter av musik, dans och drama snarare kan hämma elevers språkutveckling. Håkan förklarar att man som lärare måste vara tydlig inför sina elever, har läraren då svårt för något själv och inte känner sig säker i en uttrycksform, är det svårt att vara tydlig med vad eleverna förväntas göra.

5.2.1. Sammanfattning

Enligt Håkan lär sig barnen på ett roligt och lustfyllt sätt genom de estetiska uttrycksformerna, vilket bidrar till att det blir meningsfullt. Håkan menar att både bild, drama och musik kan möjliggöra språkutveckling på skilda sätt. Han ser särskilt att bilden kan användas för att förtydliga ett budskap, exempelvis i samspel med skriften. Håkan ser även bilden som en uttrycksform som barn stött på sedan tidig ålder och att bilden är lätt att använda. Han belyser även att en estetisk uttrycksform kan användas för att väcka ett intresse hos eleverna och säger att barn lär sig på olika sätt.

Även om Håkan menar att estetiska uttrycksformer kan gynna språkutvecklingen nämner han att det kan vara svårt att bedöma elevernas utveckling. Håkan anser dock att arbete med estetiska uttrycksformerna inte enbart ska vara roligt men att det krävs engagerade elever. Håkan säger även att det är tidskrävande att arbeta med estetiska uttrycksformer och att individens intresse spelar roll, vilket kan ses som en begränsning. Vidare menar han att lärarens bekvämlighet, erfarenheter och kunskaper påverkar huruvida de estetiska uttrycksformerna används. Håkan ser inga kopplingar mellan dans och språkutveckling, utan använder endast dansen som rörelsepaus.

5.3. Julia och Jasmin på Jordgubbsskolan

Julia anser att språkutveckling och de estetiska uttrycksformerna samspekar. Framförallt på lågstadiet, där Julia anser att eleverna behöver bilden för att förstärka språket, både muntligt och skriftligt. På lågstadiet är det ofta bilden som berättar, om eleverna inte lärt sig skriva än. Även Jasmin anser att estetiska uttrycksformer och språkutveckling

samspekar. Hon lyfter att det står i läroplanen att eleverna ska kunna skapa en bild till text. Jasmin anser att arbetet i de lägre åldrarna ska vara roligt, lustfyllt och meningsfullt, då eleverna lär sig genom att göra saker de tycker om. Hon förklarar dock att det kan vara svårt att se vad eleverna lär sig i arbetet med estetiska uttrycksformer, hon nämner att det är en kombination av allt. Hon lyfter särskilt musik, där rim och ramsor är en del, vilket man arbetar med redan i förskoleklassen utifrån Bornholmsmodellen. Jasmin säger att det estetiska är viktigt i början, för att eleverna exempelvis ska få den fonologiska medvetenheten genom rim och ramsor.

Vissa behöver ju känna, vissa behöver höra, andra behöver se, alltså i bokstavsinläringen. Man använder lera och olika former, det hör ju också ihop. De behöver olika sinnen och uttrycksformer. [...] "Jaha, så det är därför du kan läsa för att du har jobbat med lera." Men så kan man aldrig sätta ord på att "han lärde sig för att han gjorde på det sättet eller så". Utan det är en kombination av allt.

-Jasmin, lärare på Jordgubbsskolan.

Julia anser att arbete med de estetiska uttrycksformerna kan gynna språkutvecklingen hos de elever som är säkra i en särskild uttrycksform och som tycker om att arbeta med det. Hon menar att det även kan stärka elevens självförtroende att arbeta med de estetiska uttrycksformerna om eleven exempelvis är duktig på att måla. Vidare lyfter Julia att barn använder musik tidigt, i bland annat lekar och när de rimmar. Hon menar att elever kan koppla bilden till det som de rimmar på samt får en förståelse för att bild och ord hör ihop.

Julia tror att det är enklare att utveckla sitt språk med hjälp av en bild eftersom man kan visa det på skilda sätt. Hon tror även att det beror på att bilden är lättillgänglig och kan kopplas till det de arbetar med. Jasmin menar att man får in fler sinnen när man jobbar med bilden och kan använda hela kroppen. Hon säger även att bilden är lättillgänglig, eftersom material finns att tillgå i klassrummet. Jasmin säger att hon arbetar med bildstöd för att förtydliga, bilden kan förstärka ordet, särskilt för andraspråkseleverna. Hon menar att hon använder sig mycket av bilden men att hon även har tagit in drama. Eleverna har bland annat dramatiserat textsamtal, vilket hon ser som en fördel för både andraspråkselever och elever med någon form av språkstörning. Julia lyfter fram en av sina andraspråkselever som har svårt med det svenska språket. Eleven är väldigt bra på att visa sin förståelse i bilder. Julia säger att även hon använder bilder och schemabilder för

att förtydliga. Hon anser att estetiska uttrycksformer kan förtydliga, exempelvis när hon introducerar och modellerar saker för eleverna. Julia berättar om arbetshäften som eleverna arbetar med i exempelvis läsförståelsen, hon menar att det aldrig enbart är text utan att det alltid finns med någon form av bild som förstärker budskapet. Enligt Julia samspelar bild och text i nästan allt som görs på lågstadiet. Julia säger även att eleverna ofta är väldigt duktiga på att skapa. Detta gör att eleverna växer om de får visa upp vad de målat, skapat eller pärlat. Jasmin säger att hon använder sig utav visuellt stöd när hon ska förklara uppgifter för eleverna. Vissa elever behöver utöver att höra uppgiften också se den, eleverna behöver olika för att förstå.

Det är inte för att det ska vara roligt och lustfyllt, utan framförallt för att vissa behöver känna, eller kladda ett stort A på hela pappret. Ju mer kropp och ju mer som är aktivt desto bättre.

-Jasmin, lärare på Jordgubbsskolan.

Jasmin säger att hon inte använder dans så mycket, förutom i rörelsepåuser. Julia säger att hon inte använt sig av dans, förutom när eleverna formar kroppen till bokstäver i bokstavsinnlärningen. Vidare säger Julia att hon inte heller arbetar så mycket med drama men att hon dramatiserat sagor med eleverna. Hon anser ändå att drama är den estetiska uttrycksform som hon använder mest i språkutvecklande syfte. Hon har använt olika pjäser med manus och repliker som ska övas in, med flera nya ord som ska förklaras. Julia nämner även att eleverna fått dramatisera i textsamtal för att visa och bearbeta en text samt spela in kortare filmer. Vad gäller musiken ser Jasmin möjligheterna för språkutveckling främst i rim och ramsor. Vidare berättar hon att musik och bild är de uttrycksformer som hon använder mest. Hon använder rim och ramsor samt skapande övningar med bokstäver i bokstavsinnlärningen och läsinlärningen för att utveckla språket.

Jasmin anser att det inte finns några begränsningar vad gäller användandet av de estetiska uttrycksformerna, utan att begränsningarna snarare finns i verksamhetens yttre faktorer, resurstillgångar, gruppkonstellationer, tid och ekonomi. Hon menar att tiden ska plockas från något annat ämne. Hon säger att man som lärare vill undvika kaos och att det även finns elever som inte klarar av att delta i estetiska processer. Jasmin menar även att det kan vara svårt att arbeta med de estetiska uttrycksformerna om eleverna inte känner sig bekväma med det arbetet. Julia menar att arbete med estetiska uttrycksformer kan vara rörigt eftersom det skiljer sig från den vanliga strukturen som eleverna är vana vid. På

grund av detta menar hon att det kan vara en anledning till att man inte planerar in det så ofta.

Jasmin menar att känslor är enkla att förmedla och att eleverna även kan visa faktakunskaper med hjälp av en estetisk uttrycksform, exempelvis i bilden där de kan skapa för att visa fakta. Även Julia lyfter känslorna, vilka går att uttrycka med estetiska uttrycksformer. Hon kan vidare inte komma på något särskilt som skulle vara svårt att uttrycka via en estetisk uttrycksform. Bildens begränsning kan enligt Julia vara att eleverna hänger upp sig på bilden, det kan då hämma eleverna från att komma vidare i sitt arbete. Jasmin lyfter också att bilden ibland kan hämma språket. Hon berättar om en elev som har problem med talföljd och meningsuppbyggnad. Om eleven ska berätta om sin bild blir den muntliga talföljden och meningsuppbyggnaden fel, i jämförelse med om eleven hade skrivit ner en text och läst. Jasmin menar att eleven kan visa vad eleven lärt sig genom bilder men att det blir problematiskt när eleven ska formulera sig muntligt gällande bilden. Vad gäller dansen anser varken Jasmin eller Julia att de kan svara på huruvida det finns några begränsningar för språkutvecklingen, eftersom de inte arbetar med dansen i språkutvecklande syfte. Jasmin säger att eleverna främst dansar på idrotten. Julia säger att hon inte heller tror att drama kan begränsa språkutvecklingen, utan istället utveckla det. Hon säger dock att hon använder det för lite för att kunna ge ett bra svar. Även Jasmin säger att hon arbetar med drama för lite för att kunna uttala sig, då det inte är så många i hennes klass som enbart vill spela teater. Julia tror inte att musiken har några begränsningar för språkutvecklingen. Jasmin har inte sett några begränsningar när hon arbetat med musiken. Hon anser att sånger som eleverna sjunger gynnar språkutvecklingen, eftersom eleverna arbetar med textsamtal kring sångtexterna och ordförrådet.

Julia säger att de estetiska uttrycksformerna ingår i undervisningen i de lägre åldrarna och att eleverna ska få ta del av samtliga delar. Jasmin menar att arbetet med de estetiska uttrycksformerna är ett arbetssätt framför en metod. Hon nämner exempelvis att texten och bilden ska samspela för att nå en mottagare. Jasmin menar att hon hade använt de estetiska uttrycksformerna mer om hon hade varit mer trygg i exempelvis teatern. Jasmin lyfter att de inte har någon musiksall på skolan, vilket kan vara en orsak till att hon använder musiken mindre. Hon nämner även att brist på pedagogiskt material och kunskaper bidrar till minskad användning. Julia framhäver att hon hade använt drama mer, om det funnits en scen att tillgå.

5.3.1. Sammanfattning

Julia och Jasmin anser att de estetiska uttrycksformerna kan gynna språkutvecklingen. Julia säger att språkutvecklingen särskilt kan gynnas hos de elever som är trygga i användningen av en speciell estetisk uttrycksform. Både Julia och Jasmin menar att estetiska uttrycksformer kan förstärka ett budskap och att det ofta är därför de används, de lyfter särskilt fram bilden eftersom bilden är lättillgänglig. De nämner särskilt bildens och skriftens samspel. Jasmin berättar dock att hon främst använder musik och bild. Jasmin menar att eleverna ska uppleva arbete med de estetiska uttrycksformerna som roligt, lustfyllt och meningsfullt. Samtidigt säger hon att det inte enbart ska vara roligt och lustfyllt, utan att det snarare handlar om att barn behöver olika och lär sig på olika sätt. Båda menar att särskilt bild, musik och drama kan gynna språkutvecklingen.

Jasmin säger att det kan vara svårt att bedöma elevernas utveckling genom de estetiska uttrycksformerna. Båda två har svårt att se kopplingen mellan dans och språkutveckling. Julia nämner dock bokstavsinnlärningen, där eleverna format sig som bokstäver medan Jasmin menar att dansen främst används som rörelsepaus. Julia lyfter även att elever kan fastna i bilden, vilket kan ses som en begränsning. Jasmin menar snarare att bilden inte omfattar meningsuppbyggnad och talföljd, vilket hon ser som en begränsning. Både Julia och Jasmin saknar rätt förutsättningar för att kunna använda estetiska uttrycksformer fullt ut i verksamheten, däribland nämner de tid, resurser, ekonomi och gruppkonstellationer. Jasmin nämner även, till skillnad från Julia, att hennes egna erfarenheter, kunskaper och bekvämlighet påverkar användningen av de estetiska uttrycksformerna.

5.4. Klara på Krusbärsskolan

Klara menar att estetiska uttrycksformer kan möjliggöra språkutveckling, eftersom hon tänker att allt hänger ihop.

Som idag sa jag ett uttryck: "Är du ute och cyklar?" Min andraspråkselev förstod inte vad jag menade. "När man är ute på fel spår?" Hur förklarar man det? Det blir svårt. Då får man visa med kroppen.

-Klara, lärare på Krusbärsskolan.

Hon lyfter sedan bilden, som hon använder för att förklara ordet. Klara säger att man hellre ska börja i det estetiska, exempelvis för att skapa en berättelse. Eleverna kan först

rita bilder för att sedan skriva något ord till berättelsen. Klara tror att det är för att bilden ligger nära eleverna som de tar till bilden först. Hon menar att språket byggs utifrån bilden och att det ofta är där man börjar, med ordbilder där eleverna kopplar bild till ord. Klara lyfter fram Bornholmsmodellen som de arbetar med i förskoleklassen, där använder de rim och ramsor som barnen får imitera. Hon säger att hon tänker på helheten när hon planerar. Inför varje tema tänker hon på hur det kan göras på skilda sätt, eftersom eleverna lär sig på olika sätt. Även i bokstavsinnlärningen funderar hon på hur hon kan nå samtliga elever. Klara arbetar utifrån ett arbetschema som heter "Veckans bokstav" där det finns övningar som exempelvis "forma bokstaven med kroppen" och "sjunga veckans sång". Eleverna arbetar även med en skapande övning som har med bokstaven att göra. Klara säger att en skapande övning kan exempelvis vara "Ö som i ödla", eleverna får måla ödlor, vilket kan vara ett sätt för vissa elever att lära sig bokstaven. Klara nämner vidare att eleverna även då får skriva fakta om djuret, som är kopplat till "Veckans bokstav", eftersom läs och skriv tydligt ska hänga ihop. I bokstavsinnlärningen har bilden många möjligheter för språkutvecklingen menar Klara. Hon förklarar att språket byggs utifrån skapande i bild, som exempelvis ödla. "Vad ser ni på bilden?" "Jo, en ödla, vilken bokstav börjar den på?" Hon menar att de utgår från bilden av ödla för att lära sig bokstavsljuden. Hon berättar även att de gjorde kortare dramatiseringar av veckans bokstav.

Klara säger att hon funderat kring hur dansen kan möjliggöra språkutvecklingen hos eleverna och förklarar att hon inte använder denna uttrycksform så mycket. Enligt Klara kan hon inte koppla det konkret till just språkutveckling. Klara säger: "Sen jobbar jag inte mer med dans så, men att man formar bokstaven med kroppen vid bokstavsinnlärningen och det är ju en form av rörelse." – Klara, lärare Krusbärsskolan. Hon säger att det inte är så mycket dans, utan mest som rörelsepaus. Vad gäller drama säger Klara att det är språkutvecklande, eftersom eleverna talar med varandra. Klara berättar att eleverna genom drama har fått arbeta mycket i grupp, där de exempelvis har fått en klassisk saga, som de sedan själva fått skriva manus till. Klara menar att de samtal som kommer ur detta innebär att individen inte behöver producera något själv men ändå kan vara bra på att förmedla hur något ska vara. Hon förklarar att alla eleverna då är med i processen vad gäller både att skriva manus och att visa upp resultatet i små rollspel. Då Klara arbetar mycket med grupper där eleverna kan stötta varandra ser hon att elevernas språk utvecklas vid dessa tillfällen. Eleverna stöttar och hjälper varandra, exempelvis genom att förklara ord som de inte förstår för varandra. På så sätt ser Klara en tydlig förbättring när eleverna

kan förstå uppgiften på ett annat sätt och tillsammans kommer vidare i processen. Klara säger att musiken kan möjliggöra språkutveckling, främst genom rim, ramsor och imitation. Hon säger sedan att hon inte arbetat så mycket med musik. Hon lyfter dock att eleverna lyssnar och imiterar mycket, vilket hör till musiken. Hon använder musiken i arbete med grammatik och har även ramsor uppsatta på väggarna i klassrummet. Klara lyfter även fram "Majas alfabet" som de använder, där varje bokstav är kopplad till en sång. Vad gäller bilden berättar Klara att hon i sin undervisning, främst använder bilden för att skapa. Hon menar att hon även med hjälp av bilden kan visa eller rita för att förklara ett ord. Klara säger att hon använder bilden mer än andra uttrycksformer och att det beror på att hon själv känner sig mer säker i användandet av bilden. Klara beskriver att hon utgår från vad det är eleverna ska arbeta med, för att sedan fundera kring hur de kan lära sig det och väljer uttrycksform efter det.

Klara ser inga begränsningar med de estetiska uttrycksformerna, utan menar att det snarare är läraren själv som känner sig begränsad i att använda dem. Klara säger att det handlar om att man väcker ett intresse hos barnen och gör något roligt, att hon som lärare behöver våga bjuda på sig själv och vara öppen. Hon säger att det förmodligen handlar om huruvida läraren är trygg i sig själv, att man är trygg i sitt klassrum och kan spela upp drama för sina elever. Klara säger att hon inte arbetar så mycket med de estetiska uttrycksformerna och menar att de estetiska uttrycksformerna kan utvecklas mycket mer i hennes undervisning. Hon menar att det inte behövs så mycket, att ett litet rollspel kan vara det eleverna minns och tycker är kul. Klara berättar att om tiden hade funnits, så hade hon absolut gjort det. Klara förklarar att det läggs mycket fokus på annat, pappersarbete, som tar tid från att komma på mer kring estetiska uttrycksformer. Klara anser inte att det är tidskrävande i sig att arbeta med estetiska uttrycksformer, utan att det är tidskrävande att hitta inspiration till vad man ska göra. Vidare säger hon: "Men sen när man kört vissa grejer så vet man vad som funkar." – Klara, lärare på Krusbärsskolan.

Klara ser inga begränsningar vad gäller bildens användning i språkutvecklande syfte. Hon lyfter att en möjlig begränsning är att eleverna kan fastna i bilden om eleven är väldigt estetisk och vill skapa en fin bild. Då kan eleven glömma skrivningen. Hon ser inte heller att dansen skulle kunna begränsa språkutvecklingen, utan menar att det snarare är en fråga om hur den ska användas för att det ska bli meningsfullt. Klara anser inte heller att drama har några begränsningar vad gäller att utveckla elevers språk, eftersom hon använder det. Begränsningen är, enligt Klara isåfall att man ska lyckas koppla det till svenskan. Hon

menar att drama kan vara lättare att använda i värdegrundsfrågor. Vad gäller musiken säger Klara att rim och ramsor hör ihop med språkutveckling och att dessa inte kan begränsa. Hon ser en möjlig begränsning i elevers individuella intresse, om de inte uppskattar musik. Klara ser arbetet med de estetiska uttrycksformerna som en metod för att förtydliga något eller exempelvis komplettera skriften. Hon säger att hon alltid använder bilden tillsammans med skriften i sin undervisning, framförallt i de lägre åldrarna. Hon berättar om sitt arbete med vårblommor, där eleverna förutom att tala om blommorna även får sjunga och se en bild av dem. Hon menar att allt hänger ihop. Klara tror att det är enklare att utveckla sitt språk med hjälp av en bild eftersom man är van vid bilden från tidig ålder, att eleverna lättare tar till sig bilderna. Hon tror även att det beror på att det finns mycket pedagogiskt material att tillgå. Hon säger att det hade behövts något, likt NTA-lådor för att exempelvis veta hur man som lärare kan arbeta med dans i berättelseskopande.

5.4.1. Sammanfattning

Enligt Klara har samtliga estetiska uttrycksformer möjligheter vad gäller att utveckla elevers språk. Klara anser att det estetiska används för att förtydliga ett budskap eller komplettera exempelvis skriften. Det estetiska används, enligt Klara även för att väcka ett intresse och säger, att hon inför ett tema eller arbetsområde tänker på helheten. Det innebär att hon funderar över hur hon kan få in olika estetiska uttrycksformer i arbetet, för att hon ska nå alla elever, eftersom de lär sig på olika sätt. Hon nämner särskilt bilden som betydelsefull i de lägre åldrarna eftersom text och bild samspelar och, enligt Klara, är bilden en uttrycksform man stött på sedan barnsben. Hon säger att det kan vara för att hon känner sig säkrare i bilden som hon väljer att använda den mer.

Klara framhäver att det är viktigt att läraren känner sig trygg i att använda en estetisk uttrycksform och att läraren själv på så sätt, annars kan begränsa användandet. Vad gäller dansen nämner hon främst rörelsepauserna. Klara säger också att eleverna fått forma bokstäver med kroppen men att det, utöver detta är svårt att se konkreta kopplingar till just språkutveckling. Hon tror dock att det snarare är en fråga om vad man ska göra, så att det blir meningsfullt. Klara tänker inte att estetiska uttrycksformer i sig är tidskrävande att använda, utan att det snarare är planeringen inför det som är tidskrävande. Hon menar att annat, så som pappersarbete tar tid från hennes möjligheter att använda estetiska uttrycksformer mer i undervisningen.

6. Analys

Här binder vi samman vårt empiriska material med vårt teoretiska fält, vilket är utgångspunkten för vår analys. Enligt Säljö, R. (2014b) lägger det sociokulturella perspektivet vikt vid det sociala samspelet, att människan lär sig i en gemenskap. Språket ter sig på två olika sätt, både inom individen och mellan individer (Säljö, R. 2014b). Med utgångspunkt i vår teoretiska tolkningsram överensstämmer detta med det Elin berättar, att en trygg gemenskap har betydelse för elevers språkutveckling. Eleverna behöver få möta och bli trygga i skilda uttrycksformer. Klara menar att det även gäller läraren. Om språket då både kan ske inom individen och mellan individer kan detta knytas an till det Klara, Elin, Emma och Håkan säger, att drama kan utveckla språket mellan individer och inom individen. Samtliga deltagare menar att det fungerar på ett liknande sätt i bilden. Håkan, Emma, Jasmin och Julia säger även att individens intresse har betydelse för den individuella språkutvecklingen. De menar att eleven behöver uppleva en estetisk uttrycksform som något positivt, roligt och meningsfullt för att språkutveckling ska ske. I enlighet med flera deltagare belyser Säljö, R. (2014a) att människan har en unik förmåga att vara meningsskapande genom språket. Språket hjälper människan att spara både kollektivets och individens kunskaper samt förståelse (Säljö, R. 2014a). Detta är i linje med det Elin, Håkan och Jasmin nämner om vikten av att det finns en mottagare, som låter individen visa sin förståelse och förstår dess budskap. Individen kan då bli hjälpt i att våga uttrycka sig i olika uttrycksformer. Därför finns det en relevans i att eleven får möta olika uttrycksformer för att dels, få möjlighet att utveckla språket inom sig men också träna på att utveckla språket tillsammans med andra. Vidare belyser Säljö, R. (2014a) att människans förmåga att kommunicera och interagera i vardagliga sammanhang har hela tiden varit och kommer så även förbli, den primära lärmiljön för människan. När människan uttrycker något är det ofta hämtat från någon annan, därför är språket även ett kollektivt hjälpmedel. En grupp individer kan, genom samarbete klara av sådant som den enskilda individen har svårt att klara på egen hand (Säljö, R. 2014a). Detta överensstämmer med Klaras ord om gruppens betydelsefulla roll vid exempelvis dramaarbete, där gruppen hjälper individen framåt i språkutvecklingen och tillsammans förmedlar ett budskap. Fortsättningsvis säger Säljö, R. (2014a, s. 250):

Och det är också just i interaktion mellan människor som kunskaper och färdigheter får liv. Möjligtvis är det den enda tes som håller oavsett vilka redskap människan utvecklar.

Omgivningens betydelse framhävs viktig även för barnets språkutveckling. Enligt Vygotskij, L. S. (2001) finns behov av ett språk i varje nytt socialt sammanhang. Även barnets språkutveckling är beroende av det språk som omgivningen förmedlar. Barnets egen handlingskraft styrs på så sätt in i ett givet fack. En vuxen kan genom kommunikation med barnet styra barnets språkutveckling (Vygotskij, L. S. 2001). Utifrån resultatet påverkar även läroplanen lärares val vad gäller vilken estetisk uttrycksform som tillämpas. Klara, Håkan, Julia och Jasmin belyser särskilt bilden som en vanlig uttrycksform, vilken är lätt att använda. Detta kan då knytas an till Vygotskij, L. S. (2001) då den uttrycksform som erbjuds, vidare kan bli den uttrycksform som barnet blir van och trygg i att använda. Det kan då resultera i att vuxna styr barnets språkutveckling, genom att exempelvis använda bilden mer än dansen. Samtliga deltagare menar dessutom att de har svårt att se tydliga kopplingar mellan dans och språkutveckling, eftersom de använder det för lite. Håkan, Elin, Emma, Jasmin och Klara säger att deras erfarenheter, kunskaper och bekvämlighet påverkar huruvida de använder olika estetiska uttrycksformer. På så vis kan den vuxna, i enlighet med Vygotskij, L. S. (2001) styra barnets språkutveckling och föra in barnet i ett givet fack.

Samtliga deltagare lyfter, likt Säljö, R. (2014b) att bilden är i samspel med skriften, där de kompletterar varandra, förstärker och förtydligar budskap på olika sätt. Jasmin, Emma och Elin kopplar dessutom samman detta samspel med läroplanen. Talat och skrivet språk, bild samt andra teckensystem är enligt Säljö, R. (2014b), beroende av varandra. De medierande redskapen bidrar med olika möjligheter för människan att mediera och förstå världen. Det finns vidare inte någon osämja mellan språklig kommunikation och olika former av kroppsspråk, dessa samspelar istället när människan samtalar (Säljö, R. 2014b). Klara, Emma, Jasmin och Julia har använt olika estetiska uttrycksformer i samspel vid bokstavsinlärning, eftersom eleverna lär sig bokstäverna på olika sätt. Samtliga deltagare är även överens om att estetiska uttrycksformer samspelar och kompletterar varandra för att förtydliga eller förstärka ett budskap.

Enligt Säljö, R. (2014b) kan språket ses som ett viktigt redskap för att förmedla någonting. Tillgången på skilda medierande system som samspelar med och kompletterar varandra framhävs (Säljö, R. 2014b). Detta är i linje med det Klara och Emma berättar om arbetet med blåsippan, där skilda uttrycksformer samspelar för att utveckla elevers språk. Jasmin lyfter dock att exempelvis bilden kan hämma när individen muntligt ska formulera sig till någon annan om bilden, det muntliga språket räcker då inte till. Emma

och Klara menar å andra sidan att bilden är ett hjälpmedel när språket inte räcker till, särskilt för andraspråkseleverna. Håkan, Elin, Emma och Klara nämner, på olika sätt att estetiska uttrycksformer, så som bilden kan både stötta och hämma elevers fantasi. Elin, Julia och Klara säger även att eleverna kan “glömma” andra viktiga delar, när de får vara kreativa i en estetisk uttrycksform. Samtliga deltagare belyser att barn lär sig på olika sätt och därför behöver olika uttrycksformer, som kompletterar och samspelar med varandra. Elin lyfter särskilt att alla delar behövs för bästa resultat. Även Karlsson Häikiö, T. (2012) menar att “mediering” innebär att människan brukar skilda redskap när den kommunicerar och samspelar med omgivningen. Detta kan bidra till barnets utveckling av kunskaper, då barnet övar på att uttrycka sig på skilda sätt med hjälp av skilda verktyg (Karlsson Häikiö, T. 2012). På ett liknande sätt lyfter Kempe, A-L. & West, T. (2010) att teckensystem, exempelvis gester eller röster kan förmedla skilda meddelande för att på olika sätt, bidra till människans möjlighet att skapa mening och kommunicera (Kempe, A-L. & West, T. 2010). Detta överensstämmer med Klaras ord om hur olika teckensystem kompletterar varandra vad gäller att skapa mening i en pedagogisk kontext, exempelvis när ett ord kan betyda flera olika saker. Vidare säger Kempe, A-L. & West, T. (2010) att teckensystemen stärks i samklang med människans sociala samt fysiska omvärld. Bland dessa räknas även ljud, musik samt noter så väl som skrift- och talspråket (Kempe, A-L. & West, T. 2010). Detta anknyter till användningen av rim och ramsor, där eleverna musicerar tillsammans, vilket Emma, Håkan, Jasmin, Julia och Klara anser är betydelsefullt för elevers språkutveckling.

Vad gäller språkets dominerande position talar Håkan, Emma och Klara om de estetiska uttrycksformerna som ett metodiskt val för att förstärka elevers kunskaper eller väcka ett intresse. Emma, Elin och Klara tittar inför varje arbetsområde även i läroplanen för att se vilka estetiska uttrycksformer som kan plockas in för att utveckla elevernas språk optimalt. Det överensstämmer med det Säljö, R. (2014a) beskriver, att människans verbala språk alltid kommer ha en dominerande position, där andra former av kommunikation blir komplement (Säljö, R. 2014a). Håkan och Elin belyser att de estetiska uttrycksformerna inte ska användas för mycket. Håkan menar att det roliga riskerar att gå förlorat medan Elin menar att även traditionella språkutvecklande delar är viktiga för att utveckla elevers språk, att de olika delarna ska komplettera varandra.

Slutligen vill vi belysa att språkutvecklingen, utöver läraren även påverkas av yttre faktorer, som exempelvis tiden. Emma, Elin, Håkan, Julia och Jasmin belyser att det är

tidskrävande i sig att använda estetiska uttrycksformer. Klara menar istället att det är tidskrävande att komma på hur de estetiska uttrycksformerna ska användas. Julia och Jasmin nämner även andra yttre faktorer som begränsar användningen av de estetiska uttrycksformerna, däribland, resurstillgångar, gruppkonstellationer och ekonomi. Om vi dock, trots yttre faktorer, utgår från att barnet skapar erfarenheter och utvecklar sitt språk med hjälp av skilda medierande redskap kan detta förenas med det Säljö, R. (2014a, s. 80) belyser:

Men om vårt intresse är att förstå hur människor fungerar och lär i sociala praktiker, hur hon utvecklar verksamheter och tar del av dem, kan vi inte bortse från att vi gör våra erfarenheter med hjälp av medierande redskap.

Med utgångspunkt i detta citat kommer de uttrycksformer som eleverna får möta i skolan ge dem erfarenheter, vilka kommer påverka elevernas val för att mediera världen och uttrycka sig i andra kommande sociala sammanhang.

7. Diskussion

Här följer en redogörelse av vår diskussion. Metodvalet har varit gynnsamt för att besvara våra frågeställningar samt syftet gällande deltagarnas tankar om estetiska uttrycksformers möjligheter och begränsningar när det gäller elevers språkutveckling. Under våra intervjuer har dock deltagarnas svar ibland avvikit från frågan vi ställer. Detta innebär att våra och deltagarnas tolkningar kan ha påverkat resultatet då vi inte kan reservera oss från olika missuppfattningar av både frågor och svar.

7.1. Bild

Samtliga deltagare är överens om att bilden kan möjliggöra utveckling av det svenska språket. De nämner även att bildens främsta möjligheter för att utveckla elevers språk finns i samspelet mellan text och bild. Detta är även vår uppfattning, i enlighet med Aulin-Gråhamn, L. & Thavenius, J. (2003) och Selander, S. (2009). För att bygga vidare på detta resonemang säger Håkan, Klara Jasmin, Julia och Emma att de använder bilden för att förtydliga ordet, som ett bildstöd. De tre sistnämnda belyser, liksom Liberg, C. (2007b) och Lindö, R. (2002) att bilden är särskilt gynnsam för andraspråks elevernas utveckling av det svenska språket. Bilden är, enligt Håkan, Jasmin, Julia och Klara den estetiska uttrycksform som är enklast att använda i undervisningen för att arbeta språkutvecklande. Samtliga deltagare belyser att skapande i bild är lätt att anpassa då elever lär sig på olika sätt. Liksom Säljö, R. (2014a) säger Elin, Emma, Håkan och Klara att skriftspråket kan utvecklas med utgångspunkt i bilden. Vidare menar Emma, i linje med Andersson, C. (2009) att talspråket kan utvecklas med utgångspunkt i bilden. Bildens främsta begränsningar är dock att uttrycksformen riskerar att hämma elevers fantasi, vilket både Håkan och Emma belyser. Fantasin framhävs vara särskilt betydelsefull av Liberg, C. (2007b) och Lindstrand, F. & Selander, S. (2009), exempelvis i bildskapande. Vår erfarenhet är att vissa elever eftersträvar perfektion och liksom Emma säger, går miste om skapandet eftersom prestationskraven tar över. Vi tänker, precis som Håkan att vissa elever enbart utgår från det som syns på bilden, vilket gör att fantasin och förmågan att se bortom bilden kan gå förlorad. Vi upplever även, liksom Klara och Julia att elever "fastnar" i bilden, vilket innebär att skapandet kan ta mycket tid, från exempelvis skriften. Ytterligare en begränsning som vi inte tidigare har reflekterat över är den som Jasmin, i linje med Säljö, R. (2014a) belyser, att elevers muntliga språk, med korrekt talföljd och meningsuppbyggnad kan hämmas om eleven enbart utgår från sitt bildskapande.

7.2. Dans

Studien visar att dansens främsta möjligheter för att utveckla elevers språk finns i kroppens rörelser vad gäller att exempelvis forma eller dansa till bokstäver vid bokstavsinnlärningen. Klara, Emma och Julia nämner att de på olika sätt har arbetat med dansen vid just bokstavsinnlärning. Samtliga deltagare är överens om att dansen snarare används som rörelsepaus för att pausa från eller få ny energi till ett pågående arbetspass. Samtidigt menar både Elin, Jasmin och Klara, i enlighet med Uddén, B. (2004) att rörelser och kopplingen till just kroppen är viktig för elevers språkutveckling. Likt Klara är vår tolkning att dansen kan vara språkutvecklande, men att det snarare är en fråga om huruvida man som lärare ska använda dansen i undervisningen för att det ska bli meningsfullt för eleverna. Detta överensstämmer med Liberg, C. (2007b) som nämner att meningsskapande genom dans ger elever möjlighet att använda ett lämpligt språkverktyg. Likt Rasmusson, V. & Erberth, B. (2008) framhäver Emma att känslor är något som går att förmedla via kroppsrörelser, vilket även är vår uppfattning. Dansens främsta begränsningar är att deltagarna arbetar för lite med denna uttrycksform. Enligt deltagarna har de för lite erfarenheter kring kopplingen mellan just dans och språkutveckling. Vår tolkning överensstämmer med samtliga deltagare som menar att kopplingen mellan språkutveckling och dans är svår att se. I vår tidigare forskning har det även varit svårt att finna konkreta kopplingar mellan dans och språkutveckling. Ytterligare en aspekt som kan påverka lärares användning är att dansen är något som ska beröras på idrotten, vilket Emma, Elin och Jasmin belyser. Dansen lyfts även fram under idrott i läroplanen, detta kan därför påverka deltagarnas begränsade användning av denna uttrycksform i just svenskämnet. Vi ställer oss frågande till vad det beror på, kanske finns svaret i att dansen, ibland används som ett komplement till övriga estetiska uttrycksformer, exempelvis när eleverna dansar eller har rörelser till en sång de sjunger. Vi menar att dansen sällan står för sig själv, detta gäller även om vi ser på dansen ur ett samhällsperspektiv. Ett exempel är "Melodifestivalen", där artister framför sånger och ofta har så kallade "bakgrundsdansare" i sin gestaltning. Slutligen kan det då vara svårt att som lärare i skolan, vilken styrs av samhället, använda dansen i språkutvecklande syfte om man inte får dessa erfarenheter. Kanske ligger det något mer i det som Emma belyser, att dansen främst används för att förmedla en känsla.

7.3. Drama

Dramats främsta möjligheter för att utveckla elevers språk finns i att dramatisera med barnen på olika sätt. Samtliga deltagare menar att drama kan möjliggöra språkutveckling då de på olika sätt dramatiserat med sina elever. Julia, Jasmin, Håkan och Klara menar särskilt att elevers förståelse av text samt ord kan utvecklas med hjälp av drama. Det kan gälla sagor, textsamtal, manus, bokstavsinnlärning och handdockor. Vidare menar Håkan och Elin, i enlighet med Lindö, R. (2002) och Rasmusson, V. & Erberth, B. (2008) att eleverna, vid arbete med drama dels utvecklas språkligt men även som individer, genom att våga och få spela en roll. Vi ser, liksom Klara och Emma, att eleverna vid dramaarbete utvecklar sitt språk i samarbete med varandra, vilket gör att gruppen får en betydelse. Gruppens betydelse framhävs också av Lindö, R. (2002). Liksom Elin är vår erfarenhet att det blir meningsfullt för elevers språkutveckling när de får använda sina egna ord. Vår tidigare forskning har inte visat på några begränsningar vad gäller dramats möjligheter att utveckla elevers svenska språk. Studiens resultat visar dock att dramats främsta begränsning är tidsåtgången som det innebär att skriva manus, repetera och skapa rekvisita, vilket både Håkan och Emma säger. En annan möjlig begränsning som vi, liksom Emma uppmärksammar är att drama inte är framskrivet i läroplanen, i jämförelse med både musik och bild. Detta ser vi som en möjlig orsak till att deltagarna använder drama begränsat. Dessutom framhäver Emma, Elin och Håkan en begränsning hos de elever som på grund av exempelvis blyghet inte är trygga i att dramatisera. Vi samtycker med deltagarna om att drama därför bör användas försiktigt och med respekt för eleverna, för att inte riskera att språkutvecklingen istället hämmas. Kanske belyser Julia något viktigt, att lärare behöver använda drama aktivt för att eleverna ska bli trygga i uttrycksformen och vidare utveckla sitt språk.

7.4. Musik

Samtliga deltagare menar att musik på olika sätt kan möjliggöra språkutveckling. Musikens främsta möjligheter för att utveckla elevers språk finns i rim, ramsor, sånger, rytmer och imitation. Även Liberg, C. (2007b), Paquette, K. R. & Rieg, S. A. (2008) och Uddén, B. (2004) framhäver dessa aspekter. Emma, Julia, Jasmin, Håkan och Klara belyser på olika sätt, att de arbetar med musik på ovan nämnda sätt för att utveckla elevers språk. Elin, Håkan, Klara och Jasmin säger även, liksom Jederlund, U. (2002) att sångtexter på olika sätt kan utveckla elevers ordförråd, uttal och förståelse av en text. Vi ställer oss positiva till deltagarnas användning av just samtal om låttexter för att utveckla elevers

förståelse vad gäller språket. Vad gäller deltagarnas användning nämner Klara och Emma att de använder musiken vid bokstavsinläring. Håkan och Klara använder musiken för att utveckla elevers grammatiska förmåga, vilket även vi har erfarenheter utav. Vi menar dock att det finns fler möjligheter vad gäller musikens användning för yngre elevers språkutveckling och vill lyfta Emmas arbete tillsammans med musikskolan. Detta tillvägagångssätt tycks användas mer i förskoleklassen, för att särskilt träna elevers fonologiska medvetenhet. Både Klara och Jasmin belyser förskoleklassens arbete med Bornholmsodellen, där rim, ramsor, imitation och språklekar är en stor del för att träna elevers språkliga medvetenhet. Musikens främsta begränsningar, är deltagarnas kompetens och elevers individuella intresse, vilket Klara samt Håkan belyser. I linje med Elin, Emma, Jasmin, Julia och Klara har vi, utöver detta, svårt att finna tydliga begränsningar för musikens möjligheter att utveckla elevers språk. Även i den tidigare forskningen berörs musikens begränsningar sparsamt. Det är dock tydligt att det vilar ett stort ansvar på läraren vad gäller användning av musiken. Likt Håkan, menar vi att läraren behöver förtydliga exempelvis ord i en sångtext, om det ska utveckla elevers språk. Risker är att eleverna, utan lärarens stöttning annars fastnar i att uttala ord utan att förstå dem. Detta överensstämmer med det Uddén, B. (2004) lyfter gällande svårigheten att förstå människans tankar genom exempelvis ett musikverk.

7.5. Estetiska uttrycksformers möjligheter

Samtliga deltagare menar att de estetiska uttrycksformerna kan möjliggöra språkutveckling på olika sätt, vilket även Thavenius, J. (2005) nämner. En väsentlig del i användandet av skilda uttrycksformer är enligt Elin, Håkan, Jasmin och Klara att barn lär sig på olika sätt, vilket även är en aspekt av vår problemformulering. Det är i linje med det Knutes, H. (2012) berättar. I enlighet med samtliga deltagare, och Aulin-Gråhamn, L. & Thavenius, J. (2003), Liberg, C. (2007a), Lindstrand, F. & Selander, S. (2009) Selander, S. (2009) samt Qvarsell, B. (2012) är vi överens om att skilda uttrycksformer interagerar, i ett ständigt samspel där de på olika sätt kompletterar varandra. Samtliga deltagare belyser, likt Aulin-Gråhamn, L. & Thavenius, J. (2003), Selander, S. (2009) och Sæter, M. (2014) att estetiska uttrycksformer, på olika sätt förtydligar och förstärker människans budskap så att det blir begripligt för en mottagare. Emma, Håkan och Julia lyfter särskilt att elevers individuella intresse är betydelsefullt för språkutvecklingen, då språket kan gynnas om eleven är stark i en särskild uttrycksform, vilket är i enlighet med det Kupferberg, F. (2009) framhäver. Elin, Håkan, Jasmin och Klara talar på olika sätt om att arbete med estetiska uttrycksformer ska vara meningsfullt, lustfyllt och roligt.

Dessa aspekter nämner även Aulin-Gråhamn, L. & Thavenius, J. (2003), Kempe, A-L. & West, T. (2010), Liberg, C. (2007b) och Thavenius, J. (2005). Jasmin, Julia och Emma belyser särskilt att känslor kan uttryckas via en estetisk uttrycksform. Vi menar likt Aulin-Gråhamn, L. & Thavenius, J. (2003) att människans känslor också är kunskaper som behöver hanteras. Med koppling till ett av våra nyckelord, "estetik", möjliggör de estetiska uttrycksformerna att människan kan skapa mening, när även känslorna förmedlas. Vi vill slutligen, likt Elin tillföra att ett tryggt klassrumsklimat och gemenskap, i enlighet med Gibbons, P. (2012) och Liberg, C. (2007b) är viktiga utgångspunkter för att språkutveckling ska ske överhuvudtaget.

7.6. Estetiska uttrycksformers begränsningar

De estetiska uttrycksformers begränsningar för språkutvecklingen berörs sparsamt i vår tidigare forskning. Vad gäller de estetiska uttrycksformernas begränsningar för elevers språkutveckling, är det ofta de yttre faktorerna, så som resurser, tid och ekonomi som styr huruvida de estetiska uttrycksformerna används eller ej. Vi menar, likt samtliga deltagare att begränsningarna snarare finns i yttre faktorer än i de estetiska uttrycksformerna. Emma, Elin, Håkan, Jasmin och Julia lyfter dock att estetiska uttrycksformer i sig, är tidskrävande att arbeta med. Vi tror snarare att det arbetet går att effektivisera om man som lärare ofta arbetar med uttrycksformerna tillsammans med sina elever och på så sätt blir trygga i det. Detta kan knytas an till det Julia och Jasmin säger, att arbete med estetiska uttrycksformer bryter den struktur och de rutiner som elever är vana vid. Arbetet tenderar därför att bli rörigt, vilket kan vara en anledning till att det används mer sällan i undervisningen. Precis som Klara, menar vi att det snarare är tidskrävande att komma på hur de estetiska uttrycksformerna kan användas meningsfullt i språkutvecklande syfte. Det framhävs även av både Jasmin och Håkan att estetiska uttrycksformer inte enbart får användas som något roligt och lustfyllt, utan att det måste fylla ett meningsfullt syfte för eleverna. Samtidigt belyser Håkan att lärare inte bör använda estetiska uttrycksformer för mycket, eftersom det kan ta bort det roliga. Vi menar, likt Elin, att lärare inte enbart kan använda de estetiska uttrycksformerna för att utveckla elevers språk utan att samtliga språkutvecklande delar behövs, i ett samspel. I enlighet med Emma, Klara och Håkan, vill vi framhäva elevers individuella intressen som en möjlig orsak till varför en viss estetisk uttrycksform används begränsat. I samband med detta är det väsentligt att nämna elevers och lärares självförtroende, vilket Elin, Håkan och Klara på olika sätt anser kan påverka användningen av olika uttrycksformer. Emma, Håkan och Klara talar även om att de använder estetiska uttrycksformer för att väcka ett intresse hos elever, exempelvis

i början av ett arbetsområde. Det kan vara så att deltagarna använder estetiska uttrycksformer som komplement i undervisningen, för att göra något roligt, ibland utan syfte att just utveckla elevers språk. Vidare menar vi, att samtliga deltagare ibland använder estetiska uttrycksformer som ett komplement till övrigt skolarbete, där de "plockar in" de estetiska uttrycksformerna som en metod. I enlighet med Karlsson Häikiö, T. (2012) samt Elin, Emma, Håkan, Klara och Jasmin anser vi att en avgörande faktor till de estetiska uttrycksformers begränsade användning kan vara just lärares bekvämlighet, kompetens och erfarenhet. Vi menar likt Elin och Klara att läraren i sig kan påverka huruvida elever får möta skilda uttrycksformer och bli trygga i en uttrycksform. Läraren behöver då vidare vara trygg i att använda en uttrycksform, innan dessa erfarenheter kan delas med eleverna.

Slutligen vill vi belysa vår problemformulering och elevens individuella intresse för en uttrycksform, eftersom vi, i linje med Aulin-Gråhamn, L. & Thavenius, J. (2003), Kempe, A-L. & West, T. (2010), Kupferberg, F. (2009) och Thavenius, J. (2005) menar att skolan kan begränsa elevers språkutveckling genom att bestämma vilken uttrycksform eleverna ska använda. Läroplanen kan vidare styra lärares val av estetiska uttrycksformer i undervisningen, vilket gör att den ena kan användas mer än den andra. Vi samtycker med Emma, Håkan, Jasmin och Klara om att flera pedagogiska material vad gäller estetiska uttrycksformer, på olika sätt kan underlätta för lärare i verksamheten när de ska arbeta språkutvecklande med eleverna. Även lärarutbildningen kan påverka vilka val av uttrycksformer som lärare gör ute i verksamheten. Vi menar, att lärare därför behöver få kunskap och erfarenhet i samtliga estetiska uttrycksformer för att kunna använda dem. Detta kan vidare resultera i att lärare då känner sig bekväma samt trygga i sin kompetens och vidare kan utveckla elevers språk. Därför är studien relevant, då den belyser lärares tankar om estetiska uttrycksformers möjligheter och begränsningar för språkutvecklingen. Denna studies resultat kan dock inte generaliseras, det kan därför vara relevant att genomföra en kvantitativ studie där flera lärares tankar synliggörs. Vid en vidare studie vore det även relevant att få en inblick i hur eleverna upplever lärares användning av estetiska uttrycksformer vad gäller det språkutvecklande arbetet.

8. Referenser

8.1. Elektroniska källor

- Aulin-Gråhamn, Lena & Thavenius, Jan (2003). *Kultur och estetik i skolan: slutredovisning av Kultur och skola-uppdraget 2000-2003*. Malmö: Malmö högskola, Lärarutbildningen
Tillgänglig på Internet:
<http://dspace.mah.se/bitstream/handle/2043/1282/utbrapp903.pdf?sequence=1>
- Dahlbäck, Katharina (2017). *Svenskämnets estetiska dimensioner: i klassrum, kursplaner och lärares uppfattningar*. Diss. (sammanfattning) Göteborg : Göteborgs universitet, 2017. Tillgänglig på internet:
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/51278/1/gupea_2077_51278_1.pdf
- *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011: reviderad 2017*. (2017).
Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=3813>
- Liberg, Caroline (2007a), *Läsande, skrivande och samtalande*. I Liberg, Caroline, Hyltenstam, Kenneth, Myrberg, Mats, Frykholm, Clas-Uno, Hjort, Madeleine, Nordström, Gert Z, Wiklund, Ulla & Persson, Magnus (red.) (2007). *Att läsa och skriva: forskning och beprövad erfarenhet*. [Rev. uppl.] Stockholm: Myndigheten för skolutveckling
Tillgänglig på Internet: <https://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:349643/FULLTEXT02.pdf>
- Liberg, Caroline (2007b), *Språk och kommunikation*. I Liberg, Caroline, Hyltenstam, Kenneth, Myrberg, Mats, Frykholm, Clas-Uno, Hjort, Madeleine, Nordström, Gert Z, Wiklund, Ulla & Persson, Magnus (red.) (2007). *Att läsa och skriva: forskning och beprövad erfarenhet*. [Rev. uppl.] Stockholm: Myndigheten för skolutveckling
Tillgänglig på Internet: <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:349642/FULLTEXT02.pdf>

- Vetenskapsrådet (2018). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. (2002). Stockholm: Vetenskapsrådet
Tillgänglig på Internet:
http://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf
(Vetenskapsrådet, 2018a - 18-11-03, 14:57a), (Vetenskapsrådet, 2008b - 18-12-11, 13:52b)

8.2. Litterära källor

- Andersson, Cecilia (2009). *Gatukonstenspraktik - ett informellt (kun)skapande*. I Lindstrand, Fredrik & Selander, Staffan (red.) (2009). *Estetiska lärprocesser: upplevelser, praktiker och kunskapsformer*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Aulin-Gråhamn, Lena (2004) *Estetiska traditioner i skolan*. I Aulin-Gråhamn, Lena, Persson, Magnus & Thavenius, Jan (2004). *Skolan och den radikala estetiken*. Lund: Studentlitteratur
- Christoffersen, Line & Johannessen, Asbjørn (2015). *Forskningsmetoder för lärarstudenter*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Denscombe, Martyn (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Fjärde upplagan Lund: Studentlitteratur
- Ejvegård, Rolf, *Vetenskaplig metod*, 4. uppl., Lund, 2009
- Gibbons, Pauline, (2012). *Att arbeta språk- och kunskapsutvecklande*. I Gibbons, Pauline (2012). *Stärk språket, stärk lärandet: språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt för och med andraspråks elever i klassrummet*. 3. uppl. Uppsala: Hallgren & Fallgren
- Jederlund, Ulf (2002). *Musik och språk: ett vidgat perspektiv på barns språkutveckling*. 1. uppl. Hässelby: Runa

- Karlsson Häikiö, Tarja (2012). *Att vara vid sina sinnen. Kultur, estetik och lärande*. I Klerfelt, Anna & Qvarsell, Birgitta (red.) (2012). *Kultur, estetik och barns rätt i pedagogiken*. 1. uppl. Malmö: Gleerups
- Kempe, Anna-Lena & West, Tore (2010). *Design för lärande i musik*. Stockholm: Norstedt
- Knutes, Helena (2012). *Specialpedagogik och estetik. Delaktighet med andra villkor?* I Klerfelt, Anna & Qvarsell, Birgitta (red.) (2012). *Kultur, estetik och barns rätt i pedagogiken*. 1. uppl. Malmö: Gleerups
- Kupferberg, Feiwei (2009) *Konstnärligt skapande och konstpedagogik i hybridmoderniteten*. I Lindstrand, Fredrik & Selander, Staffan (red.) (2009). *Estetiska lärprocesser: upplevelser, praktiker och kunskapsformer*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Lindstrand, Fredrik & Selander, Staffan (2009). *Förord*. I Lindstrand, Fredrik & Selander, Staffan (red.) (2009). *Estetiska lärprocesser: upplevelser, praktiker och kunskapsformer*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Lindö, Rigmor (2002). *Det gränslösa språkrummet: om barns tal- och skriftspråk i didaktiskt perspektiv*. 2., [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Paquette, K. R. & Rieg, S. A. (2008). Using music to support the literacy development of young english language learners. *Early Childhood Education Journal*, 36(3), 227-232. doi:10.1007/s10643-008-0277-9.
- Qvarsell, Birgitta (1988). *Barn, kultur och inläring: om skolbarns utvecklingsuppgifter i ett "mediesamhälle"*. Stockholm: Centrum för barnkulturforskning, Univ.
- Qvarsell, Birgitta (2012). *Kultur och estetik i pedagogiken - skapande kunskapsbildning och gemenskap bland barn*. I Klerfelt, Anna & Qvarsell, Birgitta (red.) (2012). *Kultur, estetik och barns rätt i pedagogiken*. 1. uppl. Malmö: Gleerups

- Rasmusson, Viveka & Erberth, Bodil (2008). *Undervisa i pedagogiskt drama: från dramaövningar till utvecklingsarbete*. 3., förnyade uppl. Lund: Studentlitteratur
- Selander, Staffan. (2008). *Tecken för lärande – tecken på lärande. Ett designteoretiskt perspektiv*. I Kempe, Anna-Lena & Selander, Staffan (red.) (2008). *Design för lärande*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag
- Selander, Staffan (2009) *Det tolkande - och det tolkande - uttrycket*. I Lindstrand, Fredrik & Selander, Staffan (red.) (2009). *Estetiska lärprocesser: upplevelser, praktiker och kunskapsformer*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Säljö, Roger (2014a). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Säljö, Roger (2014b) *Den lärande människan – teoretiska traditioner*. I Lundgren, Ulf P., Säljö, Roger & Liberg, Caroline (red.) (2014). *Lärande, skola, bildning: [grundbok för lärare]*. 3., [rev. och uppdaterade] utg. Stockholm: Natur & kultur
- Sæther, Morten (2014) *Musikalisk utveckling - en helhet*. I Angelo, Elin & Sæther, Morten (2014). *Barnet och musiken: en introduktion i musikpedagogik för förskollärare*. 1. uppl. Malmö: Gleerup
- Thavenius, Jan (2005). Om den radikala estetiken. *Utbildning & Demokrati* 2005, VOL 14, NR 11, 11–33. Tema: Estetik och Utbildning.
- Uddén, Berit (2004). *Tanke, visa, språk: musisk pedagogik med barn*. Lund: Studentlitteratur
- Vygotskij, Lev Semenovič (2001). *Tänkande och språk*. Göteborg: Daidalos

9. Bilagor

9.1. Missivbrev

Hej!

Vi heter Sallie Jönsson och Karin Åkesson. Vi är två studenter från Högskolan Kristianstad som läser vår sista termin på lärarutbildningen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1-3. Det har nu blivit dags för oss att skriva vårt examensarbete. Syftet med vårt examensarbete är att bidra med fördjupad kunskap kring verksamma lärares tankar om estetiska uttrycksformers möjligheter och begränsningar när det gäller elevers språkutveckling i grundskolans tidigare år.

Därför behöver vi nu Din hjälp, i form av en intervju. Vi vill gärna intervjua dig, som är verksam lärare i grundskolans tidigare år. Vi hoppas på att få ta del av din kunskap samt erfarenhet kring estetiska uttrycksformers möjligheter och begränsningar för språkutvecklingen. Vi har formulerat några frågor som du fritt får besvara utifrån dina egna tankar. Du kommer få möjlighet att ta del av dessa frågor innan vi ses, om du vill. Intervjun kommer att ta ca 45 minuter.

Ditt deltagande är givetvis frivilligt och du kan när som helst avbryta intervjun eller ditt deltagande. Vi kommer att ta hänsyn till de forskningsetiska principerna från Vetenskapsrådet. Vi har även en önskan om att spela in intervjun, för att sedan enklare kunna analysera resultatet. Inspelningen används endast av oss, i studiens syfte och sker på ditt medgivande. Intervjun kommer att behandlas konfidentiellt och resultatet kommer enbart att användas i vår forskningsstudie.

Om du har några frågor eller funderingar kring intervjun eller vårt arbete får du gärna kontakta oss för mer information.

Med vänlig hälsning
Sallie Jönsson
Karin Åkesson

sallie.jonsson0171@stud.hkr.se
karin.akesson0012@stud.hkr.se

Kontaktuppgifter till vår handledare:
Helén Persson

helen.persson@hkr.se

9.2. Intervjufrågor

1. Hur gammal är du?
2. Hur länge har du arbetat som lågstadielärare?
3. Anser du att språkutveckling och estetiska uttrycksformer samspelar?
 - *Om ja, hur samspelar de?*
 - *Varför tänker du så?*
4. Anser du att estetiska uttrycksformer kan möjliggöra utveckling av det svenska språket?
 - *Om ja, varför? Meningsfullt?*
 - *Om nej, varför?*
 - *Kan det användas för att förtydliga eller göra ett budskap mer begripligt?*
 - *Kan man använda en estetisk uttrycksform för att stötta en elev som har svårigheter med att utveckla sitt svenska språk?*
5. På vilket sätt anser du att **bild**, **dans**, **drama** och **musik** kan möjliggöra språkutveckling? (Fundera över varje uttrycksform var för sig).
6. Hur använder eller har du använt estetiska uttrycksformer för att arbeta språkutvecklande?
7. Anser du att estetiska uttrycksformer har några begränsningar vad gäller att utveckla eleverns svenska språk?
 - *Om ja, varför?*
 - *Om nej, varför?*
 - *När är det svårt att använda estetiska uttrycksformer? Med fokus på utveckling av det svenska språket.*
 - *Kan du ge något exempel på när det är problematiskt att använda en uttrycksform?*
 - *Abstrakt/konkret? Finns det saker som är svårare att uttrycka genom en estetisk uttrycksform?*
8. På vilket sätt anser du att **bild**, **dans**, **drama** och **musik** kan begränsa språkutvecklingen? (Fundera över varje uttrycksform var för sig).

9.3. Möjliga följdfrågor

- Kan det användas för att förtydliga eller göra ett budskap mer begripligt?
- Kan man använda en estetisk uttrycksform för att stötta en elev som har svårigheter med att utveckla sitt svenska språk?
- När är det svårt att använda estetiska uttrycksformer? Med fokus på utveckling av det svenska språket.
- Kan du ge något exempel på när det är problematiskt att använda en uttrycksform?
- Finns det ord eller saker som är svårare att uttrycka genom en estetisk uttrycksform?
- Varför tänker du att det är enklare att utveckla sitt svenska språk med hjälp av en bild i jämförelse med andra uttrycksformer?
- Kan det bero på att det finns mindre pedagogiskt material att använda?
- Menar du att man som lärare väljer metoden utefter att dessa uttrycksformer ändå ska beröras?
- Menar du att en trygg gemenskap är viktig för att språkutveckling ska ske?
- Är det din erfarenhet, bekvämlighet och kunskaper som gör att det är svårare att använda vissa estetiska uttrycksformer?
- Används det estetiska som en slags metod, för att förtydliga, komplettera något annat, exempelvis skriften?
- Varför tänker du att det är enklare att utveckla sitt svenska språk med hjälp av en bild i jämförelse med andra uttrycksformer?
- Anser du att eleverna bygger språket utifrån bilden?
- Menar du att det är viktigt att utveckla språket på olika sätt för att nå alla eleverna?
- Varför tror du att du oftast väljer bilden?
- Menar du att det handlar om att man väcker ett intresse hos barnen och gör något roligt?
- Använder du bilden i samspel med skriften i din undervisning?
- Är det tidskrävande i sig att arbeta med estetiska uttrycksformer?